

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Употреба информационо – комуникационих
технологија у раду скупштина јединица локалне
самоуправе**

(Мастер рад)

Ментор:

Проф. др Дејан Вучетић

Студент:

Александра Јаковљевић

Број индекса: М029/17-О

Ниш, 2020. године

САДРЖАЈ

I УВОД.....	1
1.1. ПРЕДМЕТ РАДА	2
1.2. ЦИЉ И ЗНАЧАЈ.....	3
1.3. ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР.....	4
1.4. МЕТОД РАДА.....	4
II ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ ИНФОРМАЦИОНО КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ.....	4
III МОДЕРНИЗАЦИЈА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ	6
3.1. РАЗВОЈ ЉУДСКИХ РЕСУРСА И ИНФРАСТРУКТУРЕ ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА.....	7
3.2. ПОРЕЂЕЊЕ ДОСТИГНУТЕ МОДЕРНИЗАЦИЈЕ И НИВОА РАЗВОЈА ИНФОРМАЦИОНО-КОМУНИКАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ И РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	9
3.2.1. РАЗВОЈ Е ПАРЛАМЕНТА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ.....	9
3.2.2. РАЗВОЈ Е УПРАВЕ И Е ПАРЛАМЕНТА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	12
3.3. ЗНАЧАЈ ЗАШТИТЕ ПОДАТАКА И ДОКУМЕНАТА ПРИЛОКОМ КОРИШЋЕЊА ПОРТАЛА Е ПАРЛАМЕНТ.....	14
3.4. КРАТАК ПРИКАЗ ПРОЈЕКТА „ПОДРШКА ПРИЛОКОМ УСПОСТАВЉАЊА ЈЕДИНСТВЕНОГ УПРАВНОГ МЕСТА ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ И ГРАДСКИМ ОПШТИНАМА“	15
IV ПРЕДСТАВЉАЊЕ ПОЈМА ЕЛЕКТРОНСКЕ СКУПШТИНЕ И ЊЕНИХ КАРАКТЕРИСТИКА И ДЕЛОВА СИСТЕМА	16
4.1. ПОЈАМ ЕЛЕКТРОНСКЕ СКУПШТИНЕ	16
4.2. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЕЛЕКТРОНСКЕ СКУПШТИНЕ И ДЕЛОВИ СИСТЕМА	17
4.3. ПОЈАМ СКУПШТИНЕ И БИТНИ ЕЛЕМЕНТИ	19
V ЕЛЕКТРОНСКЕ СКУПШТИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	22
5.1. ЕЛЕКТРОНСКА СКУПШТИНА У НОВОМ ПАЗАРУ	22
5.2. ЕЛЕКТРОНСКА СКУПШТИНА У ЛЕСКОВЦУ.....	23
5.3. ЕЛЕКТРОНСКА СКУПШТИНА У НОВОМ САДУ.....	25
5.4. ЕЛЕКТРОНСКА СКУПШТИНА У НИШУ.....	26
5.5. ЕЛЕКТРОНСКА СКУПШТИНА У ПАНЧЕВУ	27
VI ПРИМЕР ДОБРЕ ПРАКСЕ – ОПШТИНА СОКОБАЊА	28
6.1. УВОД	28
6.2. ЦИЉ ПРИМЕРА ДОБРЕ ПРАКСЕ.....	29
6.3. ЦЕНТРАЛНИ ДЕО ИСТРАЖИВАЊА	30
6.4. МЕТОДОЛОГИЈА УВОЂЕЊА СИСТЕМА Е-СКУПШТИНЕ У ОПШТИНИ СОКОБАЊА.....	32
6.5. ДЕЛОВИ СИСТЕМА Е СКУПШТИНА У ОПШТИНИ СОКОБАЊА	33
6.6. ПРОЦЕДУРЕ И ФУНКЦИОНИСАЊЕ СИСТЕМА Е СКУПШТИНА У ОПШТИНИ СОКОБАЊА.....	36
6.6.1. ПРИПРЕМА МАТЕРИЈАЛА	36
6.6.2. ДОСТАВА СКУПШТИНСКОГ МАТЕРИЈАЛА У ЕЛЕКТРОНСКОМ ОБЛИКУ	36
6.7. АНКЕТА СА ОДБОРНИЦИМА И ВЕЋНИЦИМА СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ СОКОБАЊА	39
6.8. ПРИКАЗ ПРИМЕНЕ НОВОГ ИНФОРМАЦИОНО КОМУНИКАЦИОНОГ СИСТЕМА НА ЕЛЕКТРОНСКИ СИСТЕМ ЕВИДЕНЦИЈЕ РАСПОЛОЖИВОГ ВРЕМЕНА ИЗЛАГАЊА ОДБОРНИКА СО СОКОБАЊА	40

6.8.1. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК	40
6.8.2. МЕТОДОЛОГИЈА РАДА	41
VII ЗАКЉУЧАК	43
VIII ЛИТЕРАТУРА	48
IX ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА	50
X САЖЕТАК	51
XI АВСТРАСТ	52
XII БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА	54
ПРИЛОГ 1 – ФОТОГРАФИЈЕ	55

I УВОД

Свако друштво и систем управе друштва захтева уређење и стандардизацију ради успешног функционисања. Тако и скупштине јединица локалне самоуправе са проширењем својих надлежности и задатака, и увођењем реформи и усвајањем регулатива из Европске уније, природно теже ка унапређењу свог наступа. Начин унапређења на нивоу локалне самоуправе се спроводи кроз имплементацију савремених информационо-комуникационих технологија и кроз свеопшту модернизацију.

Увођењем савремених информационо-комуникационих технологија у рад скупштине јединица локалне самоуправе, не само да се модернизује рад, већ се смањује и употреба ресурса, како људских тако и материјалних. Прилагођавање савременим токовима пословања скупштине доноси добробит на више нивоа, а првенствено се захваљујући централизованом бази података и брзини експлоатисања исте скраћује време потребно да се донесе и изврши одлука у раду по питању било које тачке дневног реда скупштине локалне самоуправе. Брзином преноса као и обраде података се време скраћује а ефикасност повећава, па тако имамо можда и по први пут у историји похвале на рачун локалне самоуправе за разлику од, у историји устаљених, израза незадовољства због тромог и папиролошки гломазног система који се примењивао у раду локалне самоуправе.

Глобализација као феномен није заобишла ни уређење локалних самоуправа, па тако по први пут локална самоуправа, добија своје место у лествици јавне управе и са појачаним захтевима за децентрализацијом, неопходно је увести и модернизацију токова рада и функционисања скупштине као органа локалне самоуправе. Са циљем да се унапреди ефикасност, средство које се издваја као најбоље и најјефтиније је увођење и унапређење савремених информационо комуникационих технологија у свакодневни посао управе.¹

Мастер рад ће настојати да примером добре праксе укаже на значај информационо-комуникационих технологија у раду скупштине јединица локалне самоуправе, а поготово на постизање веће ефикасности и транспарентности рада, као и

---

¹ П. Матић, А. Мировић Јанковић “Локална самоуправа у контексту модернизације“, Институт за политичке студије, Београд, ПОЛИТИЧКА РЕВИЈА, Година (XXIII) X, vol=29, Бр. 3 / 2011. , стр. 259-276; преузето 17.05.2020.; <http://www.ips.ac.rs/publications/lokalna-samouprava-u-kontekstu-modernizacije/>

постизања значајних уштеда у организацији и раду, а све с циљем побољшања услуге и испуњења сврхе кључног органа локалне самоуправе, скупштине. Значајан део истраживања мастер рада је посвећен анализи усклађености прописа и стандарда који долазе из Европске Уније. Упоредним приказом се анализира и развој информационо–комуникационих технологија у локалној самоуправи у развијеним европским земљама са развојем у Републици Србији.

1.1. ПРЕДМЕТ РАДА

Предмет рада је употреба информационо-комуникационих технологија у раду скупштина јединица локалне самоуправе која представља електронско управљање документима у информационом систему скупштина јединица локалне самоуправе, њихово креирање, прегледање, мењање, као и завођење. Дакле, предмет рада је један интегрисани информациони систем који треба да обједини мултимедијални, конференцијски и информациони систем у један систем и заокружи читав ток електронске документације.

Посебан осврт мастер рада је на примеру добре праксе у Скупштини општине Сокобања, руралне општине у развоју, која се залаже за развој и унапређење свог рада који ће се осетити управо на развоју општине. Бржом обрадом самих података са седница скупштине, доћи ће и до бржег спровођења у дело одлука, статута, аката, планова и информација од јавног значаја за становнике општине Сокобања. Приказује се и анализира ситуација у информационо-комуникационом систему од увођења 2015. године, па све до последњих новина и имплементација. Такође, поред Сокобање анализира се и степен увођења електронске скупштине у скупштине градова Ниш, Лесковац, Панчево, Нови Пазар и Нови Сад.

1.2. ЦИЉ И ЗНАЧАЈ

Мастер рад на тему „Употреба информационо-комуникационе технологије у раду скупштина јединица локалне самоуправе“ има за циљ да прикаже како дигитална технологија и информациони системи унапређују и поспешују рад скупштине на локалном нивоу, да прикаже значај и бенефите електронске скупштине, укаже на потешкоће приликом примене, и евентуалне недостатке система.

Повећавањем продуктивности у раду скупштине, смањује се време доношења одлука и послова који из одлука произилазе, и самим тим се смањују и потребни ресурси за завршавање послова. Обезбеђење ажурности свих токова и процеса, повећава ефикасност и транспарентност, и побољшава поузданост рада. Сви ови циљеви могу да се остваре коришћењем информационо-комуникационе технологије јер су брзина и правременост основне карактеристике савремених информационих система у јавном сектору.

Значај истраживања у раду је значајан за младе генерације како у раду у локалној самоуправи тако и на почетном нивоу током студија и истраживања у научне сврхе. Посебан значај и тежину даје конкретно анкетирање градских већника и анализа спроведене анкете из реалног примера у Скупштини општине Сокобања.

1.3. ХИПОТЕТИЧКИ ОКВИР

Хипотеза рада представља претпоставку, непроверени суд за који тврдимо да је истинит, и који је потребно доказати реализацијом истраживања.

Основна хипотеза рада је да је употреба информационо-комуникационих технологија у раду скупштина јединица локалне самоуправе средство за унапређење ефикасности и ефективности рада и да ће довести до повећања транспарентности и сарадње између свих учесника у ланцу комуникације.

Информационо друштво као императив савремене владе и демократских система препознаје и Женевска декларација о стварању информационог друштва и препознаје владу као и све заинтересоване стране као важне чиниоце у примени и спровођењу нових технологија.² Како је интернет технологија нешто што се много

---

² Женевска декларација о стварању информационог друштва; преузето 17.05.2020. www.mid.gov.me

брзо развија, важно је да се изгради капацитет и да се озбиљно и посвећено ради на образовању и усавршавању људи запослених у локалној самоуправи.

Мастер рад ће заступати тезу да увођење савремених информационо-комуникационих технологија у рад скупштине локалне самоуправе доноси добробит како на микронивоу, грађанима локалне самоуправе, тако и на макронивоу Влади Републике Србије, и како је економски развој локалне самоуправе у директној корелацији са успехом примењених савремених информационо-комуникационих технологија у органима управљања.

1.4. МЕТОД РАДА

У раду је коришћена основна техника прикупљања података у виду дескриптивног истраживања (пример добре праксе) и директна анкета са већницима и одборницима Скупштине општине Сокобања и медотолошко-статистичко истраживање на основу прикупљених и достављених података од стране Општинске управе општине Сокобања.

Такође коришћен је и метод анализе садржаја, како би се сав прикупљени материјал из архиве Скупштине Сокобања анализирао са аспекта теме рада и да би се извео закључак о прикупљеном и истраживаном материјалу. Поред тога, коришћена је анализа у прегледу постигнутих резултата усклађивања прописа са прописима Европске Уније и Европског савета као и у нивоу развоја и имплементације електронске скупштине у Србији у градовима Ниш, Лесковац, Панчево и Нови Сад.

Поред ових основних, као додатна метода коришћена је и компарација, да би се истакла веза између савремених система развијених земаља и земаља у развоју, у примени информационо комуникационих технологија у локалној самоуправи и да би се дошло до закључака који су чиниоци пресудни за развоје е скупштине.

II ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ ИНФОРМАЦИОНО КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ

Информација, као основа речи информациона технологија, представља јавно добро од великог значаја у свим системима, поготово јавним. Правовремено добијена

или пак послата исправна информација, представља основу успешног функционисања сваког система, па и система скупштине локалне самоуправе.

Појам информационо-комуникационе технологије у раду скупштина јединица локалне самоуправе описује хардвер (скуп техничких средстава) и софтвер (скуп података и инструкција) који чини скуп програма који омогућује хардверу приступање, обраду, чување, заштиту, организовање и представљање информација електронским путем и то преко:

- рачунара,
- базе података (скуп повезаних датотека, табела и података),
- мрежа (систем веза који омогућују употребу заједничких ресурса),
- процедура (скуп инструкција према којима се обавља задата активност)
- скенера.

Информационо-комуникационе технологије представљају један интегрисани систем који подразумева да се неки податак унесе само једном у систем, и да до њега могу у сваком тренутку да дођу сви корисници система. Он мора бити подељен то јест разгранат на подсистеме и хоризонтално и вертикално.

Вертикално разграђивање информационог система осигурава доступност потребних информација свим нивоима управљања. Са друге стране, због међусобне размене података и информација, поједини подсистеми морају да буду међусобно повезани. То су извршни, управљачки и информациони подсистем. Информациони систем је најважнији јер он омогућава квалитет функција осталих подсистема и сви заједно функционишу као нераздвојива целина. Извршни подсистем усмерен је ка остваривању конкретног циља. Други подсистем је управљачки и његов циљ је реализација управљачких функција. Сврха оваког подсистема јесте да управљачкој структури осигура тачне и правремене информације потребне за доношење одлука, а поред тога постоје и економски захтев да се смање трошкови употребом нових технологија.

Употреба најновијих информационо-комуникационих технологија заснива се на интернету и web-у као конкретна подршка сервису. Употребом информационо-комуникационих технологија омогућава се умрежавање и пренос података. Инфраструктура за ову врсту пословања јесте умрежено рачунарство у раду скупштина јединица локалне самоуправе. Умрежено рачунарство представља повезаност више рачунара и електронских средстава помоћу телекомуникационих мрежа. Оно омогућава приступ ускладиштеним информацијама такозваним базама података које представљају организован и уређен скуп међусобно повезаних структурираних података,

и могу садржати једну или више евиденција³ као и лакшу и бржу комуникацију и сарадњу посланика.

Истраживања су показала да је за успешну примену и рад у новим информационо-комуникационим технологијама потребно обезбедити капацитете, и то капацитете у виду опреме. Затим је неопходно обезбедити добру мрежну повезаност, приступ интернету са великим протоком и на крају најважнији капацитет представљају стручни људи који знају да манипулишу целокупном инсталацијом и машинеријом која стоји иза информационог система. Иако невидљива за корисника, цела ова инфраструктура мора бити добро повезана и усклађена и превасходно редовно и пажљиво одржавана од стране људи обучених за то.

Посланику у скупштини у локалној самоуправи, остаје време да се фокусира управо на суштину свог посла, а целу мрежу и повезаност обезбеђује горе поменута инфраструктура. Када је све у ланцу урађено по протоколу, онда посланицима и запосленима у скупштини самоуправе остаје цело радно време за рад на сопственом протоколу и вршењу функција које су им додељене. За време рада функционера, систем позадински ради и обезбеђује како синхронизацију тако и проток информација у систему.

III МОДЕРНИЗАЦИЈА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Модернизација органа локалне самоуправе је императив савременог друштва и уређења која стреме ка успостављању поверења грађана у државу. У складу са Европском Повељом о локалној самоуправи из 1985. године коју је Србија ратификовала 2007. године, локална самоуправа представља једну од главних основа савременог система и стога је неопходно да има сва средства и технологију за ефикасан рад. Посебно се истиче да је за рад у локалним самоуправама важно обезбедити високо стручно и компетентно особље као и могућност да запослени даље уче и развијају своје вештине током обављања службе. Према дефиницији Европске повеље о самоуправи, локална самоуправа означава право и способност локалних власти да, у оквиру законских ограничења, уређују послове и управљају битним делом јавних послова под

---

³ Чл. 4, Закон о електронској управи, "Службени гласник РС", 27, 6. априла 2018.; <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2018/27/4/reg>

својом одговорношћу и у интересу локалног становништва.⁴ Дакле, велика одговорност се налази управо на локалном нивоу власти јер је на неки начин ова власт у најближој вези са грађанима и потребан јој је брз и ефикасан систем који ће подржати активности скупштина локалних самоуправа. Али, једном уведене реформе не смеју да стану јер се свет и информационе технологије веома брзо мења и потребно је стручно и компететно особље које ће пратити и спроводити реформе и уводити нове трендове.

Децентрализација је други важан корак ка модерној и „лакшој“ е-скупштини. Како би се одржао корак ка европским интеграцијама, Република Србија је у претходном периоду морала озбиљно да се посвети модернизацији и транспарентности рада скупштина локалних самоуправа. Могућност да скупштина локалне самоуправе функционише на независан и ефикасан начин је главни циљ реформи. Посао скупштине локалне самоуправе је негде препознат као продужена рука власти, јер се на локалном нивоу бави пословима које у случају централизоване власти и једног центра одлучивања врховна власт не би могла радити у реалном времену када се за то појави потреба, већ са великим кашњењем и неажурношћу.

Да је Република Србија на добром путу за кратко време потврдила је и госпођа Марија Габријел, европска комесарка за дигиталну економију и друштво, у посети Канцеларији за ИТ и еУправу и у обиласку Државног дата центра. Комесарка Габријел је похвалила резултате које је Србија остварила у кратком периоду на пољу дигитализације и трансформације јавне управе, као и ефикасном доношењу и примени сета закона из ових области.⁵

3.1. Развој људских ресурса и инфраструктуре информационо – комуникационих технологија

Према Плану за 2020. годину са извештајем за 2019. годину о реализованим приоритетним циљевима и активностима органа државне управе и служби Владе за

---

⁴ Европска повеља о локалној самоуправи, Стразбур, 15. октобар 1985., Службени Гласник РС-Међународни уговори", 70/2007; преузето 17.05.2020. <http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Zakon-o-potvrdjivanju-Evr-Povelje-o-LS.pdf>

⁵ Препознати резултати Србије на путу дигиталне трансформације, преузето 18.05.2020. <http://arhiva.ite.gov.rs/arhiva-aktuelnosti-septembar-2018.php>

унапређење ИТ сектора у Србији, истакнута је важност изградње капацитета – ИТ образовања и улагања у ИТ инфраструктуру.⁶

Према извештају за 2019. годину наводи се приметан уплив обавезних ИТ обука и предмета у школама већ од основне школе. Такође су обезбеђена средства и за бројне истраживачке програме из области информационих технологија.⁷ Све ово указује на разумевање власти о потребама напредовања друштва и усмеравање образовне политике ка конкретним циљевима. Осим за потребе локалне самоуправе, важно је напоменути да је подстицање младих да се образују у сектору интернет технологија значајан чинилац пораста запослености као и животног стандарда људи.

Међутим, усмерено знање и таленти наших младих људи су узалудни без правих средстава за рад. Па тако улагања у образовање младих, али и обучавање и усавршавање старијих већ запослених људи, мора да прати и озбиљно улагање у технологију. У намену унапређења ИКТ инфраструктуре Република Србија тренутно инвестира преко 100 милиона евра.⁸ За локалну самоуправу веома важна новина је да је у Крагујевцу почела изградња државног Дата центра за чију изградњу се планира 30 милиона евра. Дата центар се гради из потребе пуне безбедности података грађана и чувања резервне копије података државних органа.⁹ Велика улагања у почетној фази пројеката, имају за циљ да се успостави одржив и једноставан апарат на нивоу свих система па тако и у систему рада скупштина локалних самоуправа. Крајњи циљ је да систем успешно служи људима. У случају е управе да грађанима омогући приступ јавним сервисима, и да за кратко време, са свог рачунара повезаног на интернет могу једноставно и бесплатно да обаве све потребно у службама јавне управе. У случају рада скупштине локалне самоуправе систем са савременим информационо комуникационим технологијама треба да обезбеди несметан и брз свакодневни рад али и да обезбеди сигурност архивиране документација као и безбедност протока информација међу члановима скупштине.

Унапређење информационо - комуникационих технологија не значи нужно да је нова технологија и безбедна технологија, стога треба паралелно радити и на софтверу

---

⁶ План за 2020. годину са извештајем за 2019. годину о реализованим приоритетним циљевима и активностима органа државне управе и служби Владе за унапређење ИТ сектора у Србији, преузето 17.05.2020. <https://www.srbija.gov.rs/extfile/sr/448737/plan-za-2020-sa-izvestajem-za-2019.pdf>

⁷ Ибид.

⁸ Ибид.

⁹ Ибид.

који ће штитити цео систем. Такође, озбиљан дата центар попут најављеног у Крагујевцу, пружа сигурност када се подаци како лични подаци грађана тако и документа државних органа складиште на једно уређено и за то специјализовано место. У сваком случају, свако на личном примеру како у приватном тако и у пословном коришћењу информационо - комуникационих технологија треба да буде одговоран и да штити информације на свом систему од потенцијалних сајбер напада.

3.2. Поређење достигнуте модернизације и нивоа развоја информационо – комуникационих технологија у Европској Унији и у Републици Србији

3.2.1. Приказ развоје е Парламента у Европској Унији

Информационо комуникационе технологије према дефиницији Европске Уније представљају употребу нове технологије у јавној администрацији у комбинацији са организационим променама и увођењем нових вештина како би се ојачала снага јавне политике и демократије и како би овакав систем био на услузи грађанима. Такође, ово се препознаје као вид модернизације локалне самоуправе и пут ка одрживом развоју демократских органа на државном, регионалном и локалном нивоу.¹⁰

У Европској Унији као међународној заједници али и у земљама чланицама се придаје велики значај информационим технологијама у локалној самоуправи, уназад више од две деценије. Овај податак је важно имати у виду када је реч о поређењу развијености информационо – комуникационих технологија у државној управи у Републици Србији и у развијеним земљама Европе. Најраније активности у развоју информационо – комуникационих технологија започете су далеких 50-их година XX века, и то у Великој Британији и Данској, а потом у Француској 70-их година. Док је већина земаља чланица свој развој у овом сегменту оставила за крај XX века, односно

---

¹⁰ E. Ardielli, M. Halásková, Assessment of e – government in EU countries, VŠB-Technical University of Ostrava, Article · January 2015, страница 4, преузето 18.05.2020.
https://www.researchgate.net/publication/304889784_Assessment_of_E-government_in_EU_countries

другу половину 90-их година, као и имплементацију система, која је најзаступљенија била управо у 2000-им годинама.¹¹

Према ЕУ е-управа у скупштини према акционом плану 2016-2020, истакнуто је да је визија овог акционог плана да до 2020. године јавна администрација и јавне институције у Европској Унији буду отворене, ефикасне и инклузивне, и да обезбеђују безграничну, персонализовану, „*user friendly*“ управу и дигиталне јавне сервисе које ће користити становници и привреда.¹² Из горе наведеног може се закључити да је и сама Европска Унија прошла кроз дуг временски период као и прилагођавање у току увођења информационо - комуникационих технологија у локалну самоуправу. Такође, из прегледа садржаја пројеката који се баве овом темом, може се видети да нису све земље чланице у исто време ни у истом обиму имплементирале е-управу у своје државне органе на регионалном / локалном нивоу, већ је то било постепено, и у различитом степену од државе до државе. Главни циљ у целом демократском свету као и у Европској Унији је да е-управа, а самим тим и електронски парламент буде пријатељски настројен систем који ће бити у служби грађана, и која ће им омогућити учешће у демократским процесима и доступност ажурних података од јавног значаја.

Земље чланице Европске Уније су земље са развијеном привредом и са способношћу да финансирају пројекте изградње инфраструктуре неопходне за функционисање информационо – комуникационих технологија. Инфраструктурни - сегменти који се препознају као базни за грађење успешне е-управе и е-парламента су:

- Портал – који је база за грађење система и место где се складиште сви подаци и „задаци“ у систему е-управе;
- Приватна комуникациона мрежа за државну администрацију – овај сегмент представља предуслов успешног и брзог обављања свакодневних послова и процедура као и безбедан пренос информација унутар органа локалне самоуправе;

---

¹¹ Политика и стандарди за коришћење информационо-комуникационих технологија у покрајинским општинским институцијама АП Војводине, Уговор бр. 0601-207/71 од 13. децембра 2005. Године , Програм привредног развоја Војводине, стр 5 – 6, преузето 18.05.2020. http://www.uprava.vojvodina.gov.rs/SEKRETARIJATI/evojvodina/Politika_i_standardi.pdf

¹² EU eGovernment Action Plan 2016-2020, Accelerating the digital transformation of government, Brussels, 19.4.2016, COM(2016) 179 final, страница 2, преузето 18.05.2020. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-eu-egovernment-action-plan-2016-2020-accelerating-digital-transformation>

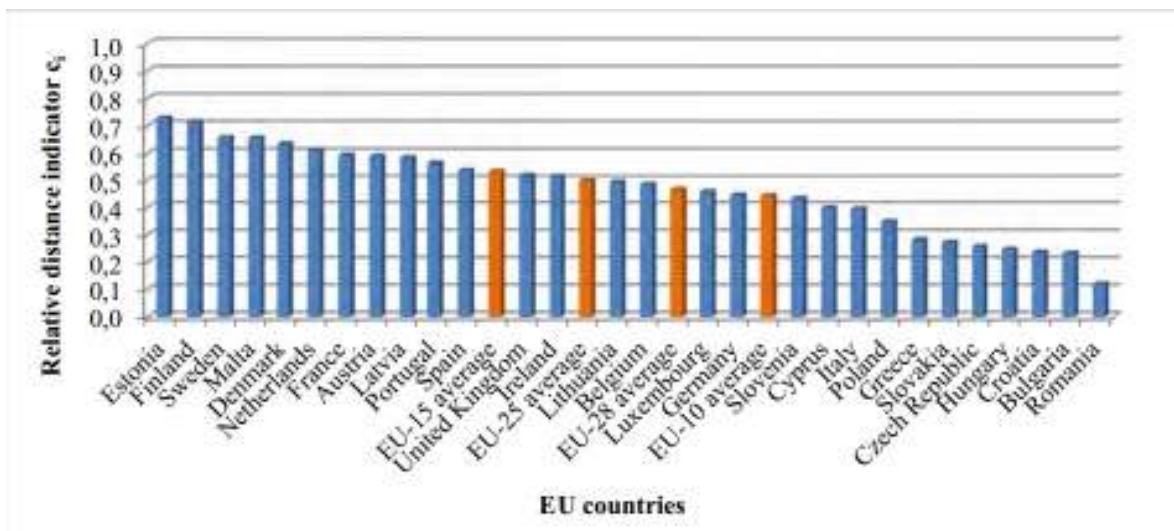
- Инфраструктура за електронску идентификацију – овај део је важан како из безбедносних разлога, тако и због брзе обраде и класификације статистичких података неопходних након сваког заседања скупштине или интерних састанака у јединици локалне самоуправе који се на основу идентификације корисника директно исписују у систем;
- Инфраструктура за подршку јавним набавкама – представља веома важан сегмент неопходан како би се повећала транспарентност и спречиле могуће злоупотребе у процедурама јавних набавки, тако што ће и сами подаци и статистике бити доступни корисницима и привредним субјектима на порталу јавних набавки али и тако што ће у финалној фази имплементације портал служити и за предају и преглед тендерске документације;
- И на крају, најважнији препознати ресурс је инфраструктура која ће омогућити образовање и усавршавање људи и изградити капитал који ће направити праву везу између свих горе наведених сегмената.¹³

Сви ови предуслови су важни подједнако, али ако нема инфраструктуре која ствара знање, онда су све технологије узалудне. Зато је и Европа препознала значај образовних институција и подстицања младих људи да се образују у области информационо – комуникационих технологија.

Ниво развоја е-управе и е парламента у земљама чланицама Европске Уније није на истом нивоу и то је предмет анализе кроз „Топсис“ анализу, према којој постоје три нивоа развоја е-управе у земљама чланицама и оне се деле на земље изнад просека, просечне земље и земље испод просека.¹⁴ Детаљнији приказ анализе из 2013. Године по земљама чланицама је доступан на графикону у наставку.

¹³ Оп.цит, Политика и стандарди за коришћење информационо-комуникационих технологија у покрајинским општинским институцијама АП Војводине, Уговор бр. 0601-207/71 од 13. децембра 2005. Године , Програм привредног развоја Војводине, стр 53 – 54, преузето 18.05.2020. ,преузето 18.05.2020. http://www.uprava.vojvodina.gov.rs/SEKRETARIJATI/evojvodina/Politika_i_standardi.pdf

¹⁴ Оп. Цит, EU e Government Action Plan 2016-2020, Accelerating the digital transformation of government, Brussels, 19.4.2016, COM(2016) 179 final, страница 11, преузето 18.05.2020. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-eu-egovernment-action-plan-2016-2020-accelerating-digital-transformation>

Графикон број 2– приказ развијености Е-управе у земљама чланицама Европске Уније из 2013. Године.¹⁵

Као што се може приметити из шеме развијености Е-управе и Е парламента земаља чланица Европске Уније из 2013. године, земље из нашег региона су на самом дну лествице, из чега јасно закључујемо да је имплементација новитета у локалну самоуправу уско повезана са стањем у политичком систему, стабилношћу економије, односно самим нивоом развоја земље, ако не и историјским утицајима и периоду транзиције ка модерним демократским друштвима. Развијеније земље природно много брже и ефикасније спроводе и усвајају реформе на свим нивоима. Дакле, намеће се закључак да богате земље више и ефикасније примењују нове технологије у локалној самоуправи док сиромашне земље каскају и имају озбиљне застоје и велике раскораке.

3.2.2. Приказ развоје е Управе и е Парламента у Републици Србији

Према процени програма „Подршке владе Швајцарске развоју општина кроз унапређење доброг управљања и социјалне укључености SWISS PRO“ о стању електронске управе у јединицама локалне самоуправе у Републици Србији, указује се на различитост пласмана електронске управе по регионима, и да су јединице локалне самоуправе из региона Београда најуспешније. Најслабија карика у Републици Србији

¹⁵ Ибид. Стр 11.

су управо неразвијени окрузи Јабланица, Пчиња и Мачва.¹⁶ Такође, према истом истраживању према подацима из Глобалног индекса отворених података за 2016. годину, за 94 земље, Република Србија је котирана на 41. месту.¹⁷ Као што је на нивоу Европске Уније приказан различит ниво развоја међу више земаља чланица, тако је и на нивоу једне земље очекиван различит степен развоја електронске управе, примене и ефикасности исте. Што је земља / локална самоуправа развијенија, то је већи ниво развоја еУправе (е Парламента).

Дигитална писменост службеника у локалној самоуправи у Републици Србији је један од важних сегмената и предуслова успешне примене реформи у овој области. Према SWISS PRO пројекту приказано је да грађани као и правна лица у Србији јесу обавештени о реформама и о новим јавним сервисима доступним на интернету. Међутим, како због слабе дигиталне писмености тако и због отпора ка променама и новинама још увек је мали број корисника портала еУправе. Осим тог наведеног застоја од стране људи, нажалост што је можда још комплекснији проблем, испитаници наводе како су често одустајали од употребе е портала, јер је систем показивао грешку. Интернет веза које је у неким општинама, поготово руралним, слаба, представља велики изазов према истраживању SWISS PRO-а. Дакле, кључни изазови које је према овом истраживању неопходно отклонити су системске грешке, лоша интернет конекција, компликована процедура пријаве, компликовано прилагање документације које често захтева скенирање докумената које је у већини домаћинстава у Србији немогуће, и на крају можда и најважније слаба свест грађана о могућностима, предностима и значајима е Управе.¹⁸

Све ово заједно, представља пуно посла и улагања од стране државне управе Републике Србије. Захтева и додатна улагања која нису мала и без њих се не може даље у реформе. Финансијска улагања на нивоу Европске Уније као и на нивоу Републике Србије, како из приступних европских фондова, тако и из самих буџета, су веома висока. С обзиром да је један од кључних циљева еУправе да направи уштеду како у времену проведеном на обављању свакодневних задатака службеника локалне

---

¹⁶ Процена стања електронске управе у јединицама локалне самоуправе, SWISS PRO индекс развоја еУправе, Април 2019, стр 4; преузето 18.05.2020. https://swisspro.org.rs/uploads/files/147-555-sp_rezime_procena_statusa_euprave_u_jls_final.pdf

¹⁷ Ибид, стр 4.

¹⁸ Ибид. Стр 14-16.

самоуправе, тако и на канцеларијском материјалу и сервисирању опреме попут штампача, висока улагања су итекако оправдана.

3.3. Значај заштите података и докумената приликом коришћења портала е Парламент

Заштита података и докумената при њиховом прибављању и уступању у систему електронског парламента је значајна и треба јој посветити озбиљну пажњу. У складу са чланом 12 Закона о електронској управи „подаци и електронска документа прибављају се и уступају у оквиру Јединствене информационо-комуникационе мреже електронске управе или на други безбедан начин преко Сервисне магистрале органа. Подаци и електронска документа који се износе из Републике Србије на основу посебних прописа, односно потврђених међународних уговора морају се посебно заштитити. Изношење података и електронских докумената из става 2. овог члана може се обављати само ако је обезбеђен одређени степен заштите у тим земљама, односно међународним организацијама, који не може бити мањи од степена заштите који је обезбеђен у Републици Србији. Ближе услове, мере и начин издавања дозвола за изношење података и електронских докумената из Републике Србије, заједнички прописују министарство надлежно за послове државне управе, министарство надлежно за послове правосуђа и орган надлежан за изношење тајних података. У случају да се износе подаци о личности примењују се одредбе закона којим се уређује заштита података о личности“.¹⁹

Када је систем у почетној фази и када се и службеници тек навикавају на њега увек постоји могућност пропуста у наведеној процедури из члана 12. Закона о електронској управи. Како би се то спречило, константно се унапређују безбедносне процедуре и контролише њихово спровођење. Право на заштиту личних података јесте једно од основних људских права зато овој теми треба приступати озбиљно и савесно, полазивши од личног примера као грађанина, а и службеника представника власти како локалних тако и регионалних и врховних.

---

¹⁹ Закон о електронској управи, Службени гласник РС, 27, 6. април 2018., члан 12. ; преузето 19.05.2020. <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2018/27/4/reg>

3.4. Кратак приказ пројекта „Подршка приликом успостављања јединственог управног места јединицама локалне самоуправе и градским општинама“

Како би се истакао и подвукао значај модернизације локалне самоуправе али и истакла решеност и озбиљност Републике Србије у овој области, при завршном делу мастер рада, биће представљен и један од најновијих пројеката у области реформи јавне управе.

Као најновији пројекат финансиран из буџета Министарства државне управе и локалне самоуправе за 2020. годину, јесте пројекат „Подршка приликом успостављања јединственог управног места јединицама локалне самоуправе и градским општинама“, који има за циљ да се грађани на једноставан начин преко једног шалтера или канцеларије или пак е портала обрете представницима локалне самоуправе када имају неки упит или потребу за решењем проблема.²⁰ Сврха овог портала или шалтера јесте да грађани буду услужени лако, брзо и да им проблем (захтев) буде решен у кратком временском року. Из времена централизованог државног апарата, у нашој земљи остао је у наслеђу неповерљив и сумњичав став да „обичан“ грађанин може да се обрати представницима власти и да очекује решење свог проблема у догледном року. Спора и гломазна бирократија, од силног папиролошког посла и физичког дела посла у управи није стизала да се бави суштином свога посла и функције у локалној самоуправи – локалним грађанином и његовим изазовима и проблемима за које је држава надлежна. Постоји и уврежено мишљење у нашој земљи да када год одеате на шалтер неке јавне институције, будете у неколико наврата враћени да допуњавате своју документацију и увек некако „фали један папир“. Како је то постало више од случајности, овај израз је постао и део нашег хумористичког, или боље рећи сатиричког погледа на државну управу.

Једноставно решење примене нових и савремених информационо комуникационих технологија у органима локалне самоуправе, треба да буде повратак фокуса на грађане чији је локална самоуправа сервис. Враћање поверења грађана Републике Србије у државни апарат и јавну управу од локалног до реионалног и

---

²⁰ Подршка приликом успостављања јединственог управног места јединицама локалне самоуправе и градским општинама; преузето 19.05.2020. <http://mduls.gov.rs/projekti-i-programi/uspostavljanja-jedinstvenog-upravnog-mesta-jedinicama-lokalne-samouprave-i-gradskim-opstinama-2020-godina/?script=lat>

врховног нивоа је дуг и трновит и потребна је посвећеност и озбиљан приступ да би е Управа пронашла своје место у нашим животима.

IV ПРЕДСТАВЉАЊЕ ПОЈМА ЕЛЕКТРОНСКЕ СКУПШТИНЕ И ЊЕНИХ КАРАКТЕРИСТИКА И ДЕЛОВА СИСТЕМА

4.1. Појам електронске скупштине

С обзиром да је тема рада примена информационо – комуникационих технологија у раду скупштине локалне самоуправе, потребно је дефинисати и скупштину као највиши орган општине која врши основне функције локалне власти, утврђене Уставом, законом и статутом.²¹ Важно је напоменути и да грађани непосредно учествују у самоуправи и то путем грађанске иницијативе, збора грађана и референдума.²²

У складу са изнесеним дефиницијама и истакнутим члановима закона о локалној самоуправи закључује се да је у демократском савременом друштву орган скупштине локалне самоуправе један од најзначајнијих за задовољство грађана. Како скупштина има законом гарантована задужења и конкретне задатке од непосредног значаја за квалитет живота становника једне локалне самоуправе тако је јасно да што бољи и ефикаснији систем постоји у скупштини локалне самоуправе то су грађани срећнији и спокојнији. Важно је истаћи значај капацитета једне општине, а ту се као главни истичу људски ресурси који морају бити јак, стручан, компетентан и широкоуман стуб овог органа власти. Људским ресурсима се придружују материјални ресурси попут економије јединице локалне самоуправе, јер само у добростојећој, развијеној и финансијски независној локалној самоуправи ствари функционишу на прави начин и у корист јавног интереса грађана.

Појам е-скупштина или е-парламент представља електронско управљање документима у информационом систему, њихово креирање, прегледање, мењање и завођење у системима скупштина локалне самоуправе.

---

²¹ Чл. 28, Закон о локалној самоуправи, Службени Гласник РС, 129/2007, 83/2014 – Др. закон, 101/2016 – др. Закон и 47/2018, преузето 19.05.2020.

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_lokalnoj_samoupravi.html

²² Ибид. Члан 67

Електронска скупштина представља интегрисан информациони систем који обједињује мултимедијални, конференцијски и информациони систем у један систем и заокружује читав ток електронске документације.

Е-скупштина предвиђа дигитализацију докумената везаних за рад скупштине и негира застарелу праксу аутоматизоване, бирократске и слепе примене гломазних и компликованих процедура, те се цео систем консолидује са 21.веком, веком високе технологије у ком електронски документ у потпуности замењује папирни документ.

4.2. Карактеристике електронске скупштине и делови система

Електронска скупштина је систем за управљање докумената који омогућује већу ефикасност у раду, у виду могућности да већи број корисника истовремено претражује информације, при чему је обезбеђена сигурност, поверљивост и расположивост докумената.

Дигитална скупштина омогућује транспарентније седнице, извештаје и електронску документацију свим одборницима пре седнице, као и трајно снимљену документацију на хардверским и софтверским решењима која су имплементирана о овом систему.

Основне карактеристике електронске скупштине јесу ефикасност, доступност, једноставност употребе, ниска цена експлоатације и сама безбедност и одржавање система.

Ефикасност и доступност система подразумева да систем мора корисницима да буде на располагању 24 часа дневно, неприкидно, у задовољавајућој брзини, без да користи сувише захтевне хардварске ресурсе. Систем мора да буде доступан на свим електронским уређајима који су доступни корисницима, који путем апликација које раде преко интернета, омогућавају рад одборницима, већницима, руководиоцима и пратећим службама јавне управе и постају портал за преношење информација.²³

Једноставност употребе подразумева да систем мора да буде једноставан за коришћење и да не захтева рачунарско предзнање. Услов за израду система јесте да се до документа дође са највише три клика код рачунара, а код „touch“-а са три додира екрана. Што се тиче одржавања и безбедности, систем мора да поседује механизме заштите од неовлашћеног приступа и још битније, заштиту од промене постављених

---

²³ П. Димитријевић, *Основе менаџмента јавне управе*, Ниш, 2018, стр. 171.
7 www.Key4s.rs

података како би се сачувала веродостојност и аутентичност постављених предлога скупштинског материјала.

Систем е-скупштине се састоји из два дела, локалног тзв. хардварског дела и софтверског дела.

Тим стручњака из консултантске куће „Key4s doo“ је са својим партнерима развио пакет Софтвера за локалне администрације, који омогућава аутоматизацију и рационализацију пословних процеса и повећава ефикасност рада кроз једноставно и централизовано управљање подацима, планирање и извештавање у реалном времену.

Софтвер за електронске седнице скупштине је саставни део Менаџмент система (DMS) и у потпуности је интегрисан са њим. Основна намена софтвера је да се формирају електронске архиве докумената који се користе у припреми и у току седница скупштине, да се управља кретањем докумената и да се смање трошкови дистрибуције докумената који се користи у ову сврху.

Хардварски део подразумева употребу таблет рачунара за обраду документације са брзим скенером који подразумева аутоматско скенирање низа страна једног документа. Таблет рачунари су персонализовани и подешени тако да су корисници уређаја одмах након пријема истих били у могућности да приступе систему.²⁴

Послови е-скупштине процесуирају се хоризонтално и вертикално. Хоризонтално процесуирање (расподела и размена) података и докумената представља интерну комуникацију на нивоу службеника е-скупштине. Овај процес је од кључног значаја за ефикасност овог локалног владиног тела, јер колико је проток података и докумената брз и сигуран (поуздан) толико је службеницима посао олакшан и предодређен за ефикасност и успех. Када е-скупштина донесе неку одлуку или акт, пут којим ће се наћи код грађана је врло кратак и тече малтене у реалном времену. Са друге стране медаље, грађани, који у демократским системима бирају своју локалну власт, на слободним демократским изборима тајним гласањем, осећају поверење и задовољство када имају добар и брз приступ информацијама и службама на нивоу локалне самоуправе. Осим хоризонталног, важно је истаћи и вертикално процесуирање информација. Наиме, реч је о поједностављеном, брзом и јефтином протоку информација и докумената између локалне, регионалне и врховне власти. Нема застоја нити пролонгирања, одлуке, акти, списи, се брзо заводе и смештају на портал е скупштине на нивоу државе.

---

²⁴ www.„Key4s.doo“

Све ово доводи до тога да грађани могу да уживају у једноставним, лаким, модерним и сигурним службама и све то у складу са кључним принципима е Управе да сви могу да уживају у приступу информацијама од јавног значаја без личних привилегија. Са друге стране и Владе уживају у сигурној мрежи поверљивих државних докумената.²⁵

4.3. Појам скупштине и битни елементи

Седнице се одржавају према потреби, а најмање једном у три месеца. Свечана седница скупштине одржава се поводом празника Града, а може се одржати и другим свечаним поводом. Седнице скупштине сазивају се електронским или писаним путем. Позив за седницу доставља се одборницима по правилу седам дана пре одржавања седнице. Када постоје оправдани разлози, који морају бити образложени, овај рок може бити и краћи. Седнице скупштине сазива председник скупштине, или у случају његове одсутности и спречености да обавља своју дужност, заменик председника скупштине. Председник скупштине је дужан да седницу закаже на захтев градоначелника, Градског већа или једне трећине одборника, у року од седам дана од дана подношења захтева, тако да дан одржавања седнице буде најкасније у року од 15 дана од дана подношења захтева. Ако председник скупштине не закаже седницу у прописаном року, седницу може да закаже подносилац захтева у року од три дана. Седница ће се одржати најкасније у року до седам дана од дана заказивања, а седницом председава одборник кога одреди подносилац захтева. Сазив за седницу, материјал за исту и записник са претходне седнице доставља се електронским путем свим одборницима на службену адресу електронске поште на отвореном корисничком налогу. Писани материјал за одборнике доставља се секретарима одборничких група, који се старају да материјал буде уручен одборницима. Самостални одборници који нису чланови одборничке групе биће обавештени електронским путем од стране Службе скупштине да је сазвана седница и да писани материјал могу преузети у седишту Скупштине Града. Седницом руководи председник скупштине кога у случају одсутности замењује заменик председника. Председник скупштине отвара седницу скупштине и на основу службене евиденције о присутности одборника и пријаве одборника о присуству седници путем електронског система, утврђује да ли седници присуствује већина од укупног броја

---

²⁵ Ибид. Стр 175.

одборника, односно да ли постоји кворум за рад скупштине и обавештава скупштину који одборници су оправдали одсуство.

За рад скупштине потребан је кворум, односно присутност већине од укупног броја одборника, изузев за расправу по тачкама дневног реда, изјашњавање о повреди Пословника и постављање одборничких питања. Кворум се утврђује применом електронског система, на тај начин што је сваки одборник дужан да се, на захтев председника скупштине, идентификује пријавом на електронски систем. Уколико електронски систем није у функцији, о чему председник скупштине обавештава одборнике, кворум се утврђује пребројавањем одборника или прозивком. Када председник, односно овлашћени представник одборничке групе или одборник изрази сумњу у постојање кворума утврђеног применом електронског система, председник скупштине ставља на увид рачунарски извод присутних одборника. Одборник је дужан да се, пре почетка седнице, пријави на електронски систем, а по отварању седнице уколико председник скупштине установи да се неки одборник није пријавио, дужан је то да учини на захтев председника. Приликом сваког изласка из сале и напуштања седнице скупштине, одборник је дужан да се одјави, односно пријави при поновном уласку у салу. Пошто је утврђено постојање кворума, а пре преласка на дневни ред усваја се записник са претходне седнице.

Дневни ред седнице предлаже председник скупштине на основу извештаја секретара скупштине о пристиглим материјалима. Са предлогом дневног реда упознају се председници одборничких група пре сазивања седнице скупштине. У предлог дневног реда седнице скупштине може да се уврсти предлог акта који је припремљен у складу са Статутом и Пословником и достављен одборницима. У предлогу дневног реда се посебно групишу тачке по карактеру, сродности и значају.

Дневни ред седнице утврђује скупштина. Одборник, одборничка група, радно тело, Градоначелник и Градско веће могу да предлажу измене и допуне предложеног дневног реда. Предлози за измену и допуну предложеног дневног реда, уколико је седница сазвана у року од 7 дана пре одржавања, подносе се председнику скупштине у писаном облику и морају бити образложени. Предлози за допуну предложеног дневног реда, подносе се најкасније 72 сата пре сата одређеног за одржавање седнице скупштине. Изузетно, предлози који се односе на избор, именовања и разрешења и престанак функције подносе се најкасније 24 сата пре сата одређеног за почетак седнице скупштине. Предлози за допуну дневног реда по хитном поступку подносе се најкасније до два сата пре сата одређеног за почетак седнице скупштине. Ако је

предлагач измена и допуна предложеног дневног реда група одборника, у предлогу мора да се назначи један представник предлагача. Ако то није учињено, сматра се да је представник предлагача први потписани одборник.

Пре одлучивања о дневном реду у целини, скупштина без претреса одлучује посебно о сваком предлогу за измену и допуна предложеног дневног реда. Нове тачке које су унете у дневни ред на основу предлога за допуна дневног реда, предлога за спајање расправе или предлога за хитан поступак, увршћују се у дневни ред по редоследу предлагања, осим ако је предлагач или председник скупштине предложио други редослед разматрања, о чему се скупштина изјашњава без претреса. О дневном реду у целини, скупштина одлучује без претреса.

Скупштина у току седнице, на предлог председника скупштине, без расправе, може да одлучи о промени редоследа тачака у дневном реду. После усвајања дневног реда прелази се на расправу о тачкама дневног реда по утврђеном редоследу.

Сваки одборник има право да говори на седници скупштине. У раду скупштине могу да учествују Градоначелник, заменик Градоначелника, чланови Градског већа, секретар скупштине и начелник управе. Нико не може да приступи говорници док му председник скупштине то не дозволи. На седници скупштине може да се говори тек пошто се добије реч, и то по редоследу јављања, изузев председника одборничке групе који има право да говори чим се јаве за реч, а након завршетка излагања претходног говорника. Председник скупштине може да говори као одборник, уз претходну пријаву на електронски систем и има предност у односу на друге пријављене говорнике, изузев председника одборничких група. Када председник скупштине говори као одборник, председавање препушта земенику председника скупштине.

Говорник може да говори само о питању које је на дневном реду. Говорника може да прекине или опомене на ред само председник скупштине. Није дозвољено ометање говорника добацивањем и коментарисањем његовог излагања. Председник скупштине је дужан да обезбеди да говорник не буде ометан у свом излагању.

Пре или после претреса о одређеним тачкама дневног реда, скупштина може да одлучи да се та питања скину са дневног реда или да се упуте предлагачу на даље проучавање. Председник скупштине закључује претрес када су сви пријављени говорници учествовали у претресу или ако је истекло време за расправу по текућој тачки дневног реда. Претрес се по закључењу не може поново отворити.

V ЕЛЕКТРОНСКЕ СКУПШТИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

5.1. Електронска скупштина у Новом Пазару

По увођењу електронске скупштине, Нови Пазар је међу првима у Србији. Два последња скупштинска заседања одржана су по новом, електронском систему, чиме је остварена уштеда од преко 10 хиљада папира штампаног материјала. Предности су вишеструке и у смислу ефикаснијег и транспарентнијег рада скупштине. Уместо гомиле штампаног материјала, пред одборницима на последњем скупштинском заседању били су таблет рачунари. Осим уштеде у штампању материјала, на овај начин обележен је наставак унапређења локалне самоуправе у служби грађана. ”Основни циљ је транспарентност рада Скупштине града Новог Пазара, приступност грађанима да могу да знају шта парламент ради и на који начин доноси одлуке. Други значајан задатак је побољшање рада и одлучивања одборника, а трећи изузетно значајан је и уштеда у штампању материјала”, рекла је председница Скупштине града Ифета Радончић. Идеја о електронској скупштини потекла је пре две године из жеље за унапређењем рада локалне самоуправе. Како подсећа секретар Скупштине града, Ахмедин Бињош одмах се приступило обезбеђивању правне регулативе, измени Статута и Пословника.²⁶

У Новом Пазару челници Скупштине локалне самоуправе примећују велике доборбити нових технологија и сматрају да је примена електронске управе допринела повећању транспарентности рада парламента и самим тим повећала поверење грађана у институције. Преко званичног вебсајта града Новог Пазара <http://www.eskupstina.novipazar.rs/> могуће је лако и брзо приступити свим информацијама значајним за грађане као и пратити рад електронске скупштине Новог Пазара.

Према речима председнице Скупштине града на порталу су подаци о саставу Градске управе, надлежностима сваког органа скупштине, као и о одлукама и свим актима које скупштина доноси. Други део портала је затвореног типа и њему

---

²⁶ Град Нови Пазар међу првима у Србији увео електронску Скупштину, преузето 21.06.2021.
<https://indeksonline.rs/2018/12/grad-novi-pazar-medu-prvim-u-srbiji-uveo-elektronsku-skupstinu/>

приступају одборници. Такође истиче председница ту је дневни ред заказане седнице, као и сви материјали у електронском облику.²⁷

Осим електронске писарнице и електронске управе, преко које грађани на ефикаснији начин остварују различите услуге од Градске управе, и електронска скупштина је процес који ће се развијати и даље. Како се најављује, почетком наредне године уводи се електронско гласање. Е скупштина ће донети и могућност живог преноса, питања грађана и њихову бољу комуникацију са изабраним представницима у локалном парламенту. У циљу што транспарентнијег рада, осим одборницима и новинарима је омогућен приступ скупштинским материјалима.²⁸

На сајту Скупштине града Новог Пазара могућа је једноставна претрага докумената, као и пренос уживо скупштинских заседања. Доступна су у формату ПДФ документа издања Службеног листа Града Новог Пазара са уредном класификацијом према годинама издања. И можда најзначајнији сегмент, опција за питања грађана ка одборницима скупштине што је од непроцењивог значаја за поверење грађана који могу да користе портал који је њима на услузи 24 часа дневно, једноставно, брзо, без чекања у редовима и немогућности директне комуникације са људима који су управо представници грађана у органу скупштине.

Е-скупштина део је пројекта за који је Министарство државне управне и локалне самоуправе доделио је Граду Новом Пазару средства у износу од 4.685.520,00 РСД за увођење електронске управе. Циљ пројекта је приближавање услуга грађанима и привреди. МДУЛС.²⁹

5.2. Електронска скупштина у Лесковцу

Швајцарска је кроз пројекат “Јачање надзорне улоге и јавности у раду Народне скупштине – друга фаза”, који спроводи Програм Уједињених Нација за развој (УНДП), подржала увођење дигиталних платформи како би модернизовала рад локалних парламената. Пројекат је развио софтвер прилагођен да одговара свим скупштинама у

---

²⁷ Ибид.

²⁸ Ибид.

²⁹ Ибид.

Србији. Нови софтвер је представљен у септембру 2018. године на конференцији за медије у Лесковцу.³⁰

Као и у Електронској Скупштини Новог Пазара, и у софтверу е парламента имплементираног 2018. Године у Лесковцу, примећена је важност система као и предности које електронска управа доноси на нивоу локалне самоуправе у Лесковцу. Брз приступ документацији, уштеда средстава приликом одржавања електронских скупштина, ефикасност рада одборника у скупштини и транспарентност целог процеса рада само су споредне предности у односу на раст поверења грађана у институцију Скупштина града Лесковца.

Градоначелник Лесковца, Горан Цветановић захвалио се Швајцарској и УНДП-у и напоменуо да је Лесковац први град у Србији који уводи е-парламент и прилагођава пословник новом начину рада. Само за штампање докумената, град ће на годишњем нивоу уштедети четири милиона динара. Поред тога, истакао је градоначелник, нови систем ће олакшати рад скупштине и одборника, обезбедити доследност поступака, лакши приступ и сигурност докумената.³¹

На порталу Града Лесковца, могуће је видети шта све електронска скупштина чини доступном грађанима. Између осталог ту су линкови за приступ преносу Скупштина Града Лесковца. Затим, приказ свих одборника Скупштине града као и радних тела Скупштине. На порталу су доступни и извештаји са одржаних седница, хронолошки класификоване, лаке и једноставне за преглед у ПДФ формату документа. Такође, издања Службеног гласника града Лесковца од 2012. Године. И врло значајно за грађане, линк ка брзом приступу свим прописима из области пореза, такси и накнада за све услуге које грађани имају доступне.³²

Укупна подршка Швајцарске владе и УНДП-а за Скупштину Града Лесковца обухвата набавку 85 таблет рачунара за одборнике, два сервера и софтвер, као и експертску подршку, у укупној вредности од 170.000,00 ЕУР, уз додатних 31.000,00 ЕУР које је Град Лесковац уложио у развој е-парламента. Швајцарска подржава пројекат “Јачање надзорне улоге и јавности у раду Народне скупштине – друга фаза”,

---

³⁰ Уведен електронски парламент у Скупштини Града Лесковца, преузето 21.06.2020., <https://www.rs.undp.org/content/serbia/sr/home/presscenter/articles/2018/e-parliament-introduced-in-the-leskovac-city-assembly--.html>

³¹ Ибид.

³² Град Лесковац званична презентација, <https://www.gradleskovac.org/>

са 1.7 милиона ЕУР, са циљем да се повећа транспарентност и ефикасност рада Народне Скупштине и локалних скупштина широм Србије.³³

5.3. Електронска скупштина у Новом Саду

Електронска скупштина града Новог Сада уведена 2017. године је међу првим електронским скупштинама уведеним у Србији.

Нови информациони систем електронског вођења седница Скупштине Града Новог Сада, кроз апликацију „еПословник“ представљен је новинарима у Великој сали новосадске Скупштине. Нови информациони систем почео је да се примењује на претходној седници Скупштине града, а председник новосадског парламента Здравко Јелушић оценио је да ће он значајно унапредити рад седница Скупштине, али и остварити уштеде током припреме седница градског парламента.³⁴

Као и у осталим примерима, челници Скупштине града Новог Сада истичу само предности електронске скупштине, почевши од брзине, транспарентности рада одборника али и значајној уштеди на штампању материјала неопходних за одржавање седнице, која износе и по неколико милиона годишње.

Нови информациони систем израдили су стручњаци ЈКП „Информатике“, а апликација „еПословник“ дозвољава многобројне могућности у раду седнице скупштине, попут електронског гласања одборника и одборница, усклађено мерење времена за излагање, управљање са постојећим системом укључивања и искључивања микрофона говорника, детаљни преглед гласања на екранима унутар сале и са јединица одборника, а припрема седница ослања се на постојећи систем за управљање електронском документацијом и пословним процесима „Документус“ који је имплементиран у органима Града Новог Сада, а користи се и за припрему седница у електронском облику. Портпарол ЈКП „Информатике“ Мирјана Бeroња истакла је да се систем показао као веома успешан. „Драго нам је да је ЈКП „Информатика“ учествовала

³³ Уведен електронски парламент у Скупштини Града Лесковца, преузето 21.06.2020., <https://www.rs.undp.org/content/serbia/sr/home/presscenter/articles/2018/e-parliament-introduced-in-the-leskovac-city-assembly--html>

³⁴ Представљен нови информациони систем електронског вођења седнице Скупштине града, преузето 21.06.2020. <https://skupstina.novisad.rs/2017/06/16/predstavljen-novi-informacioni-sistem-elektronskog-vodjenja-sednice-skupstine-grada/>

у изради система, који је један од најбољих у тој категорији“ поручила је Бороња. Један од стручњака који су радили на изради апликације, Душан Татић из ЈКП „Информатике“, објаснио је да се његовом имплементацијом заокружује читав ток електронске документације, који се завршава са седницама Скупштине Града Новог Сада. Како је истакнуто, алати и технологије које су се користили за развој софтверског решења су Висуал Студио 2015 као развојно окружење, „.NET 4.5.2“ и „DevExpress 15.2“ као основне библиотеке над којима се базирају модули, „Ц#“ и „ЊПФ“ за административни модул и клијентске апликације, „ХТМЛ“, „Јаваскрипт“ и „АнгуларЈС“ за модуле за мониторе, „СигналР“ библиотека за комуникацију у реалном времену између сервиса и клијената, Ц++ за модул за интеграцију са системом за озвучење, „мицрософт СQL Сервер“ база података и „Ентиту Фрамењорк ОРМ“ за комуникацију са базом података и „ЦлицкОнце“ решење за дистрибуцију инсталација административног модула, клијентске апликације и модула за покретање клијентске апликације.³⁵

На порталу града Новог Сада могућ је преглед докумената донетих од стране Скупштине Новог Сада, од извештаја до буџета за раније и текућу годину. Транспарентност и доступност докумената предствља значајан помак за грађане и огран локалне самоуправе који им је на услузи брзо, лако и једноставно.³⁶

5.4. Електронска скупштина у Нишу

Скупштина града Ниша добила је савремени софтвер који омогућава одборницима и јавности добијање информација о седницама “притиском на једно дугме” и 78 таблет рачунара. Предности су ефикаснији рад одборника, транспарентност и уштеда на штампању скупштинских материјала од чак два милиона динара годишње. Пројекат финансирала са 130.000 долара владина Швајцарска агенција за развој и сарадњу, уз подршку УНДП-а. Ниш је међу првим градовима у Србији који је добио овакву дигиталну платформу, односно, електронски систем који је урађен према потребама пословника о раду Скупштине града Ниша и другим специфичностима рада локалног парламента. Софтвер омогућава бржи рад одборника и њихову

---

³⁵ Ибид.

³⁶ Скупштина града Новог Сада, преузето 21.06.2020. <https://skupstina.novisad.rs/>

информисаност о питањима са дневног реда седница, у сваком тренутку ће бити ажуран податак о броју одборника на заседању “без пребројавања”, а електронски ће бити доступан и архивски материјал са претходних заседања. Овај дигитални систем омогућава и моменталну доступност информација грађанима. “Овај систем омогућава да рад Скупштине буде ефикаснији, а грађани ажурније информисани. Уз већу транспарентност рада локалног парламента, очекујемо и веће поверење грађана”, истиче Раде Рајковић, председник Скупштине града Ниша.³⁷

Челници Скупштине Града Ниша истичу предности дигитализације овог значајног органа власти који представља директну комуникацију грађана и државе. Бројне су предности, које се понављају из града у град, али су важне за истаћи, па тако и у Нишу се види огромна уштеда током припреме седница јер се материјали сада налазе на дигиталној платформи и одбраници им приступају преко таблет рачунара. Транспарентност рада и преглед документације са оджаних седница могуће је остварити кроз портал града Ниша.³⁸

5.5. Електронска скупштина у Панчеву

Међу првим градовима у којима је кроз програм Уједињених нација као и Швајцарске владе уведен електронски парламент је и град Панчево.

Програм „Јачање надзорне улоге и јавности у раду Народне скупштине“ у Панчеву, који је подржала Швајцарска влада спроведен је од стране Уједињених нација, представио је е-Парламент 2018. године. Реч је о софтверу за увођење електронског парламента који би требало да унапреди рад локалне скупштине. Панчевачка локална самоуправа проглашена је за најтранспарентнију у Србији, а увођење оваквог софтвера још више доприноси томе. Електронско праћење докумената усмерених ка скупштини биће омогућено још од форме нацрта а управљање седницом дигитализовано и на тај начин документовано. „Материјали за скупштину налазиће се на посебном интернет порталу а уводе се велике промене и када је у питању архивирање докумената“, истиче Тигран Киш председник Скупштине града Панчева.³⁹

---

³⁷ Ниш добио е парламент, преузето 21.06.2020. <https://jugpress.com/nis-dobio-e-parlament/>

³⁸ Скупштина града Ниша, <http://www.gu.ni.rs/skupstina-grad-nisa/>

³⁹ Е Парламент представљен у Панчеву, преузето <https://vojvodina.info.rs/e-parlament-predstavljen-je-u-pancevu/>

Представници Скупштине града Панчева истичу значај информационо комуникационих технологија које мењају живот становника на боље и доприносе огромним уштедама приликом примене дигиталне платформе скупштине. На порталу града Панчева могућ је приступ архиви Службеног листа Скупштине Града и записници са седница града, што омогућава становницима града да имају увид у информације од јавног значаја.⁴⁰

VI ПРИМЕР ДОБРЕ ПРАКСЕ ЕЛЕКТРОНСКЕ СКУПШТИНЕ У СРБИЈИ

6.1. Увод

Након представљања појмова и сажетог приказа дефиниција и функција локалне самоуправе као и законских оквира, анализирање теме примене информационо-комуникационих технологија најбоље ћемо представити кроз практични пример у електронској управи једне од Скупштина општина у Републици Србији. За пример је наведена примена информационо – комуникационих технологија у систему Скупштине општине Сокобања.

Упркос ранијем развоју и иницијативама ка реформама јавне управе у Републици Србији у Општини Сокобања све до друге половине 2015. године прибегавало се традиционалном избегавању иновација, водећи се мишљу: „Зашто мењати нешто што функционише?”. Управљање у Скупштини Сокобање функционисало је, али тако што су се на седницама Скупштине општине одборници јављали за реч подизањем руке, док се радни материјал добијао одштампан у папиру. Гласови су се бројали „пешачки”. Све је то функционисало, у Скупштини општине Сокобања као и у осталим скупштинама у Републици Србији, доста споро и готово парадоксално. Индикатори попут количине утрошеног канцеларијског материјала Општинске управе, као што су потрошени папир за штампање, број утрошених тонера и сервисних интервенција на уређајима за штампање и фотокопирање, број испоручених позива и скупштинског материјала одборницима и пратећим службама од стране курирске службе Општинске управе општине Сокобања су указивали на велике расходе и неефикасност целокупног система. Велики број људи је био укључен у цео

---

⁴⁰ Званична презентација града Панчева, <http://www.pancevo.rs/lokalna-samouprava/skupstina/>

овај ланац, али се и даље посао као и доношење и спровођење одлука спроводио са озбиљним застојима и крајњом неефикасношћу.

Како би се све ово променило и систем унапредио у складу са савременим друштвом и иницијативама пројеката Европске Уније, Општина Сокобања, дана 02.06.2015 године, на основу Закона о локалној самоуправи, приступа реализацији и имплементацији пројекта „Електронско управљање и дистрибуција докумената Скупштине општине Сокобања”. Као примарни циљ наводи се унапређење рада и смањење трошкова Скупштине општине Сокобања. Пројекат предвиђа дигитализацију докумената везаних за рад Скупштине општине Сокобања и њихову дистрибуцију кроз „Cloud”⁴¹ информациони систем који користе одборници, руководиоци, стручне и пратеће службе, као и набавку приступних мобилних уређаја, услуга и ИТ инфраструктуре за одржавање и рад система.

Реч је о интегрисаном информационом систему који треба да обједини мултимедијални, конференцијски и информациони систем у један систем и заокружи читав ток електронске документације. А самом употребом овог система омогућава се запосленима у скупштини локалне самоуправе брз и сигуран метод рада. Након унесених података, на пример са завршене седнице, брзина обраде и процесуирања документације је неприкосновена и резултат је сјајан управо захваљујући примени савремених информационо - комуникационих технологија.

Реформе су добре и нужне у сваком друштву и у сваком појединцу, па тако реформисањем апарата локалне самоуправе можемо осетити као друштво велике благодети а притом наставити ка путу усклађивања система ради бржег пута за придрживање Европској Унији.

6.2. Циљ примера добре праксе

Пример добре праксе назван „Примена и увођење е-Скупштине у општини Сокобања” има за циљ да прикаже како дигитална технологија и „Cloud” информациони систем унапређују и поспешују рад скупштине на локалном нивоу, да прикаже значај и бенефите електронске скупштине. Такође, истраживање ће се

---

⁴¹ Cloud је скуп рачунара са процесорима, дисковима и меморијом, и у ствари представља велики „виртуелни рачунар” који представља облак (Cloud) где су смештени подаци. „Linux cloud ssd”, преузето 17.05.2020. <https://www.eunethosting.com/sta-je-cloud>

потрудити и да укаже на потешкоће приликом примене, и евентуалне недостатке система.

Е-скупштина или е-парламент представља електронско управљање документима у информационом систему Скупштине општине Сокобања, њихово креирање, прегледање, мењање, као и завођење. Овај вид реформе негира застарелу праксу аутоматизоване, бирократске и слепе примене гломазних и компликованих процедура, и цео систем консолидује са 21. веком у коме електронски документ у потпуности замењује папирни документ који је прецизнији и дуговечнији. Папирни документ се брже загуби а мање може да се поновно користи када се за то појави потреба, јер је добро познато да исписани садржај на папиру од дугог стајања као и од неадекватног архивирања може да избледи и изгуби садржај до комплетне неупотребљивости. Са друге стране електронски документ, осим у случају сајбер напада, и уништења хардвера, јесте дуготрајан и лако употребљив за поновне употребе.

6.3. Централни део истраживања

Пројектом „Електронско управљање и дистрибуција докумената Скупштине општине Сокобања – Дигитална Скупштина”, предвиђена је дигитализација рада Скупштине, скупштинске службе и Општинског већа, као и дигитализација докумената за њихову дистрибуцију одборницима, већницима, руководиоцима и пратећим службама Општинске управе и Правобраниоцу.

Електронски систем за управљање докумената је први систем који омогућава већу ефикасност у раду, у виду могућности да већи број корисника истовремено претражује информације. Приликом употребе овог система обезбеђена је сигурност, поверљивост и расположивост докумената. Дигитална скупштина омогућује транспарентније седнице, извештаје и електронску документацију свим одборницима пре седнице, као и трајно снимљену документацију на хардверским и софтверским решењима која су имплементирана у овом систему. Према закључцима Стратегије развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године, управо развој информационог друштва треба усмерити ка коришћењу потенцијала за повећање ефикасности рада, економски раст и подизање квалитета живота свих грађана

Републике Србије.⁴² Подсетимо, јавна управа је у служби грађана, и на нивоу јединица локалне самоуправе управо мора показати највећу снагу и ефикасност како би грађани били задовољни и у току дешавања и закључака са седница локалне самоуправе.

Такође према Стратегији развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године, као важан циљ се поставља то да Република Србија до 2020. године по показатељима развијености информационог друштва достигне просек Европске Уније.⁴³

Да би се омогућила имплементација пројекта „Електронско управљање и дистрибуција докумената Скупштине општине Сокобања – Дигитална Скупштина“, био је потребан правни основ на основу кога би се примењивао цео систем, тако да је 02.06.2015. године, Скупштина општине Сокобања на основу члана 32. Став 1. Тачка 1. Закона о локалној самоуправи⁴⁴ и члана 42. Став 1. Тачка 1. Статута општине Сокобања⁴⁵, донела одлуку о допуни Пословника о раду Скупштине општине Сокобања.

Пословник о раду Скупштине општине Сокобања⁴⁶, допуњује се тако што се у члану 58., после става 5. Додаје став 6., који гласи:

„Позив за седницу Скупштине као и материјали из става 4. овог члана достављају се у електронском или штампаном облику, о чему одлучује председник Скупштине, уз претходну консултацију са председницима одборничких група”.

После ступања одлуке на снагу, Скупштина општина Сокобања је кренула са процесом реализације и имплементације Пројекта „Електронско управљање и дистрибуција докумената Скупштине општине Сокобања”. Централни део истраживања се базира на анализу примене нових информационо – комуникационих технологија у Скупштини општине Сокобања. Анализирају се функционисање информационог система, и износе се предности и закључци. Такође, рад све време прати и тренд усклађивања информациононих технологија у складу са прописима Европске Уније.

---

⁴² Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године, , преузето 16.05.2020. https://www.paragraf.rs/propisi/strategija_razvoja_informacionog_drustva_u_republici_srbiji.html

⁴³ Ибид.

⁴⁴ Члан 32. Став 1, тачка 1, Закона о локалној самоуправи, Службени гласник РС, 129/2007, 83/2014

⁴⁵ Члан 42, став 1, тачка 1, Службени лист општине Сокобања, 3/2008, 7/2013, 11/2014, 24/2014

⁴⁶ Службени лист општине Сокобања, 4/2008

6.4. Методологија увођења система е-Скупштине у општини Сокобања

За имплементацију система е-Скупштина у општини Сокобања задужена је била техничка служба, односно Администратор задужен за информатичке технологије у Општинској управи општине Сокобања.

Како би све било успешно спроведено пре саме набавке опреме и софтверске имплементације система, пред техничку службу постављени су следећи услови за функционисање система:

1. Ефикасност и доступност

- Систем је морао да корисницима буде доступан 24 часа дневно, непрекидно, у задовољавајућој брзини приступа, без да користи сувише захтевне хардверске ресурсе;
- Систем је морао да буде доступан на свим електронским уређајима који су доступни корисницима: рачунари, таблети и мобилни телефони – свуда где постоји веза са интернетом, без обзира на локацију и време, у земљи и иностранству;

2. Једноставност употребе

Разматрајући ниво рачунарске писмености потенцијалних корисника, морало се приступити изради система који је једноставан за коришћење и који не захтева рачунарско предзнање. Услов је био да се до документа дође са највише до три клика (уколико је у питању рачунар) или „touch“-а (или три додира екрана уколико су у питању таблети или мобилни телефони). Приступ документима као и њихов преглед морао је да буде логичан, свима разумљив, без великог улажења у сложене опције и команде;

3. Ниска цена експлоатације и одржавања система

Да би се постигли ови услови, систем је требало формирати око неког већег јавног „Cloud“ система, познатог по квалитетној и стабилној услузи, базираног на систему месечне или годишње претплате. Испитивањем тржишта испоставило се да би закуп мрежних хардверских ресурса са креирањем специфичне апликације за приступ подацима био иницијално веома скуп са обавезом одржавања која превазилази финасијска средства расположива у датом тренутку;

4. Безбедност система

Систем је морао да поседује механизме заштите од неовлашћеног приступа (мада се у суштини ради о јавним документима, али тек у фази када су усвојени на скупштини) и још битније, заштиту од промене постављених докумената како би се сачувала веродостојност и аутентичност постављених предлога скупштинског материјала.

У складу са горе наведеним захтевима, у току 2015. године успешно је формиран систем е-Скупштина општине Сокобања. Овом имплементацијом је започета модернизација државне управе у складу са Стратегијом развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године и Стратегијом електронске управе у Републици Србији. Према Стратегији реформе јавне управе у Републици Србији кључна активност за развој е-управе је усвајање Националног оквира интероперабилности који за циљ има успостављање стандарда и добре праксе у погледу размене података између органа јавне управе, као и повећање ефикасности јавног сектора кроз унапређени квалитет услуга на локалном и националном нивоу, а касније и у складу са прописима Европске уније.⁴⁷ Овако успостављени стандарди могу да допринесу како економски раст тако и подизање животног стандарда становништва на локалном нивоу.

6.5. Делови система е-Скупштина у општини Сокобања

Електронски систем у општини Сокобања се састоји из локалног, хардверског дела, и софтверског „Cloud“ дела. Заједно чине информациони систем по коме се спроводи свакодневни рад.

Када је реч о хардверском делу, за потребе система набављен је рачунар за обраду документације са брзим ADF скенером (могућност аутоматског скенирања низа страна једног документа). Такође, за потребе корисника (одборника, већника и дела стручних служби у Општинској управи) набављени су таблет рачунари дијагонале 8 инча са *Android*⁴⁸ системом и са могућношћу повезивања на интернет. Укупно је

---

⁴⁷ Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији, Службени Гласник РС, 9/14, 42/14 – исправка; преузето 17.05.2020.

<http://www.mduls.gov.rs/doc/Strategija%20reforme%20javne%20uprave%20u%20Republici%20Srbiji.pdf>

⁴⁸ Android WebView је системска компонента коју омогућава Chrome и која Android апликацијама омогућава да приказују веб-садржај, преузето 16.05.2020.

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.google.android.webview&hl=sr>

набављено 55 таблет рачунара. Таблет рачунари су том приликом персонализовани и подешени тако да су корисници након пријема уређаја одмах били у стању да приступају систему. За кориснике је организована и једнодневна обука која је, због једноставности употребе система била изузетно ефикасна. Додатно скупштинска сала опремљена је брзим АДСЛ интернетом, како би корисници несметано приступали систему и у току седница Скупштине општине Сокобања.

Софтверски део система је јавни „Cloud“⁴⁹ сервис DROPBOX. Dropbox је фајл хостинг сервис.⁵⁰ Предност овог сервиса је што корисник има могућност да синхронизује документа на свим уређајима који су путем интернета повезани са одговарајућим Dropbox налогом. Тренутно постоји подршка за оперативне системе *Microsoft Windows, Linuks, Android iMek OS*, као и за уређај *I phone*, а постоји и прегледач докумената базиран на интернет *browser-u* (прегледачу). Бесплатан Dropbox налог пружа 2 GB online простора за било коју врсту докумената, и може се проширити до 5 GB користећи систем препорука. Може се додатно проширити плаћањем годишње или месечне претплате на 50 GB или 100 GB. Dropbox у овом тренутку има преко 2,000,000 корисника.⁵¹ Коришћење Dropbox-а је једноставно, и почевши од самог пријављивања на систем потребно је само пратити упутства и пажљиво читати обавештења након сваког корака. Једноставност и у дизајну приказана је на слици број 1⁵², која је прилог на крају рада.

Према речима администратора система, Ивице Насковског, овај јавни сервис је изабран јер испуњава тражене услове и то:

1. Једноставност употребе

---

⁴⁹ Идеја „Cloud“ технологије заснива се на томе да сви подаци који су неопходни кориснику (биле то апликације, документи, хардвер, или нешто друго) буду доступни у сваком тренутку, наравно уз предуслов да је претходно успостављена интернет веза. Дакле, „Cloud“ на неки начин представља услугу достављања сервиса уместо самог производа. „Cloud“ у сваком тренутку пружа могућност приступа апликацијама, подацима, сервисима за чување података и не тражи од корисника познавање физичке локације система који пружа сервис. „Cloud“ је услуга која нуди неограничене количине свих ресурса (хард диск, процесор, меморија и др.), онда када су нам заиста потребни и у оној мери која одговара нашим потребама и то тако што све можемо самостално да контролишемо.

⁵⁰ „Дропбокс“ (Dropbox) дословно значи кутија у коју нешто спуштате. Идеја сервиса је да омогући људима који раде у великим пословним системима бржу и ефикаснију комуникацију и праћење синхронизованих података. Дропбокс дозвољава људима да се фокусирају на суштинину посла, док он за њих синхронизује и класификује документа.

⁵¹ Дропбокс; преузето 16.05.2020. <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Dropboks>

⁵² Приказ лог ин странице дропбокс сервиса; преузето 16.05.2020. <https://www.dropbox.com/>

Сервис поседује сопствену апликацију која је веома једноставна за коришћење, и где је време потребно за савлађивање основних функција сведено на минимум, чак и за кориснике који немају никаквог претходног искуства;

2. Ниска цена експлоатације и одржавања система

Годишња претплата на напредни кориснички налог „Dropbox Plus“ износи 99,00 РСД што подразумева низ напредних опција, и практично неограничени простор за складиштење докумената (1 ТВ података);

3. Ефикасност и доступност

Глобални “Cloud” сервиси, као што је DROPBOX, својим корисницима гарантују 99.99% времена током целе године доступности података. Ово се постиже редувантом мрежом сервера на којима се налазе подаци који имају различите геолокације и постављени су на више континената (уколико на једном од сервера, рецимо у Европи, дође до загушења или квара, систем наше захтеве аутоматски преусмерава на друге сервере, рецимо у Азији или Северној Америци). Поред сталне доступности система са било које локације, оваква организација складиштења података омогућава и велику брзину приступа подацима. Потребно је напоменути да је за приступ подацима, корисницима система, поред интернет везе просечне брзине, довољан било који уређај повезан на интернет: стони рачунар, лаптоп, таблет или мобилни телефон;

4. Безбедност система;

Безбедност се постиже, на администраторском нивоу, честом променом приступних података, као и укљученим опцијама за обавештавањем уколико дође до неовлашћеног приступа систему. Што се корисника тиче, њима су додељена ограничена права приступа, (једна од могућности напредног корисничког налога „Dropbox Plus“) тако да су они у могућности да прегледају и штампају податке, али нису у могућности да документе бришу, додају или врше било какве измене које могу да угрозе интегритет података.

Једна од главних предности новог информационог система је могућност корисника да се у току свог радног дана фокусира на суштину посла, а да систем одрађује аархивирање и класификацију докумената. У поређењу са старим системом, где се све радило „пешака“, и где је за саму архиву скупштинских докумената требало много више времена али и физичког простора за складиштење. Такође, сама претрага докумената је постала много једноставнија и неупоредиво бржа. Када је реч о добробити са друге стране медаље, такође можемо приметити да је нови информациони

систем велико олакшање и грађанима који имају потребу да користе услуге јавне управе.

6.6. Процедуре и функционисање система е-Скупштина у општини Сокобања

6.6.1. Припрема материјала

Припрему докумената скупштинског материјала врше секретар Скупштине општине Сокобања и систем администратор. Генерисане одлуке које су припремиле стручне службе достављају се систем администратору и оне из формата „MS WORD“ конвертују у универзални формат ПДФ. Том приликом се врши скенирање докумената у папирном облику којим могу бити самостални или се спајају са горе наведеним документима. Такође, обрађују се и одлуке јавних предузећа и установа, као и захтеви грађана и организација. Сви документи се по завршетку процеса налазе у једном фолдеру који носи назив редног броја седнице и датума о државања. Оваквом класификацијом докумената олакшава се архивирање као и каснија употреба ових докумената, чија је једноставност и прегледност приказана на слици број 2 која је прилог на крају рада.

6.6.2. Достава скупштинског материјала у електронском облику

Овако припремљени документи се читавају у систем е-скупштина, односно смештају на DROPBOX на одговарајућој локацији – фолдеру на Cloud-у, што је приказано на слици број 3 која је прилог на крају рада.

Важно је напоменути, да су корисницима, који поседују таблете подешене за коришћење система, ови документи одмах доступни и могу се прегледати. Апликација им шаље обавештење да се у системском – дељеном фолдеру налазе нови доступни документи.

Dropbox апликација за приступ подацима се може слободно преузети за све врсте мобилних уређаја (Android, IOS), и налази се на сервису Google Play / App Store. Корисници добијају своје приступне параметре који су већ унети приликом

подешавања таблета. Са тим приступним параметрима имају право прегледа, снимања и штампања докумената из система. Свака промена или брисање докумената из система није могућа од стране корисника, што је значајно из аспекта безбедности скупштинске документације. Приказ докумената само за преглед и читање доступан је на слици број 4 која је прилог на крају рада.

Преглед докумената, као што је приказано на слици број 4, омогућава врло једноставно прегледање и читање. Такође, овако уређен систем са концептом отворених података омогућава транспарентност управе, што према анализи Европске комисије представља велику предност за развој јавног и привредног сектора ⁵³ и слободан пут ка успешном бизнису.

Коришћењем ове апликације корисницима су доступни материјали из ранијих седница Општинског већа и Скупштине општине Сокобања, од увођења система 2015. године, што је предност јер се често јави потреба за анализом или статистиком из претходних година. Након подизања докумената, шаље се и е-mail порука у којој се већници, одборници, стручне службе, функционери као и известиоци обавештавају о термину седнице. У систему се налази око 40 е-маил адреса и поруке стижу свима у исто време. Пример слања е-маила као и садржаја документације са линковима за приступ је приказан на слици број 5 која је доступна као прилог на крају рада.

Донете одлуке скупштине се могу прегледати, снимити за каснији преглед када уређај не буде повезан на интернет или штампати директно из система. Према подацима Општинске управе општине Сокобања, од увођења система у јуну 2015. године до краја априла 2018. године, корисницима система електронски је достављено укупно 913 докумената за потребе Општинског већа општине Сокобања и 613 докумената за потребе Скупштине општине Сокобања.

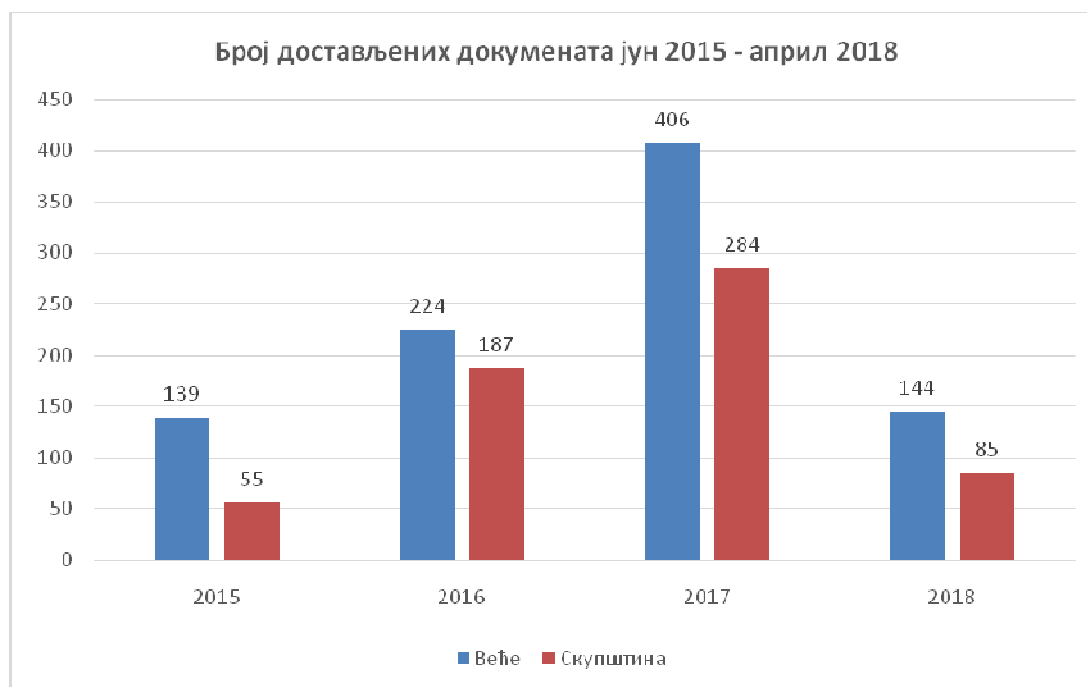
⁵³ Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2015-2018. године и акциони план за спровођење стратегије за период од 2015 - 2016. године; преузето 17.05.2020. <https://rsjp.gov.rs/upload/2015-10-02%20Strategija%20razvoja%20eUprave%20sa%20AP%202015-2018%20-%20FINA.pdf>

Табела 1

Табеларни приказ достављених докумената општинском већу и скупштини

Година	Општинско веће – бр. докумената	Скупштина - бр. докумената
2015	139	55
2016	224	187
2017	406	284
2018	144	85
Укупно	913	611

Графикон 1

Графички приказ по годинама достављених докумената општинском већу и скупштини. Преузето из архиве Скупштине.

Табеларни (Табела 1) и графички приказ (Графикон 1) по годинама дају приказ броја докумената достављених електронски Већу и Скупштини, од имплементирања система 2015. године па све до 2018. године и указују на тенденцију раста достављених докумената, из године у годину.

6.7. Анкета са одборницима и већницима Скупштине општине Сокобања

Анкета је рађена две године након имплементације новог информационо – комуникационог система и за циљ је имала да прикаже стање из прве руке и да буде повратна корисничка информација. Анкета је једноставна и врло кратка са три питања која истичу суштину, и рађена је 2017. године пред заседање једне од седница Скупштине. Као што ће анкета приказати, није лако променити навике људи у послу, и увек ће бити мало незадовољства и неразумевања, поготово код службеника који су дуго у послу и који су своју стручност и начин рада изградили на други начин. Отпор према новитетима је ствар коју је потребно превазилазити добрим обукама и саветовањима и представљањем предности нових технологија. У наставку су приказани одговори у процентима на питања о дужини коришћења, задовољством системом и разумевање самог система.

1. Од које године користите систем „е-Скупштина“ Скупштине општине Сокобања?

а) Од 2015. године	5 %
б) Од 2016. године	17,5 %
ц) Од 2017. године	77,5 %

2. Колико сте задовољни техничким решењима и брзином рада система?

а) Изузетно задовољни	20%
б) Задовољни	65%
ц) Потребно унапређење	10%
д) Незадовољни	5%

3. Да ли систем „е-Скупштина“ сматрате корисним и јасним?

а) Да	80%
б) Не	10%
ц) Постоје нејасноће	10%

На основу резултата анкете, може се закључити предњачење задовољства из коришћења система као и повећање броја корисника у односу на годину имплементације. Спорост у примени и прихватању нових навика и процедура је природна као и сам отпор ка новитетима. Важно је да се из године у годину бележи пораст и поверења и разумевања новог система.

6.8. Приказ примене новог информационо комуникационог система на електронски систем евиденције расположивог времена излагања одброника СО Сокобања

6.8.1. Пројектни задатак

Једна од фаза имплементације система је била и реализација нових правила за временска ограничења по посланику за излагање на седници Скупштине дефинисана Пословником. На основу пројектног задатка ове фазе било је потребно осмислити систем који ће испуњавати следеће захтеве:

- Због ограниченог буџета не постоји могућност набавке специјализованих интегрисаних решења;
- Систем мерења се заснива на лаптоп рачунару повезаном на ЛЕД ТВ;
- Систем мерења треба да се заснива на 64-битној Windows апликацији због компатибилности са лаптоп рачунаром;
- Апликацијом руководи оператер у реалном времену за све време трајања седнице Скупштине;
- Апликација мора да има кумулативни систем мерења за излагања са алармом за прекорачење предвиђеног времена по посланичкој групи;
- Апликација на крају рада мора да има могућност креирања дневника (логова) о укупном трајању излагања сваке одборничке групе по свакој тачки.

У складу са горе наведеним пројектним задатком и захтевима у току фебруара 2017. године набављена је апликација посебно писана за потребе скупштине општине Сокобања под називом „SO Sokobanja V1.1“.

6.8.2. Методологија рада

У кратком приказу методологије рада циљ је да се прикаже функционалност успостављеног система. Систем функционише на начин описан у наставку текста.

Пре почетка седнице уносе се параметри:⁵⁴

- **Датум седнице;** аутоматски се преузима из системског часовника;
- **Редни број седнице у текућој години;**
- **Број тачака на дневном реду седнице;** веома је битно унети тачан број тачака дневног реда јер се посланичким групама додељује расположиво време за расправу за сваку тачку дневног реда посебно;
- **Подаци о одборничким групама и самосталним одборницима:**
- присутност на седници;
- број чланова одборничке групе/независни посланик. На основу овог податка се додељује време расположиво за расправу сваком учеснику седнице у складу са тачком 68а Пословника о раду СО Сокобања. Укупно време може бити 30 или 60 минута (за одлуке за које је потребна натполовична већина). С обзиром да састав СО Сокобања броји 30 одборника, у првом случају то значи: један одборник по посланичкој групи – један минут расправе. За самосталне одборнике време излагања износи 2 минута. Приказ улазних параметара апликације приказан је на слици број 6 која је доступна као прилог на крају рада.

Након уношења улазних параметара, евиденција времена покреће се кликом на дугме „Покрени седницу“. Програм мења своју маску и покреће се такозвани Фул скрин моде.⁵⁵ Што је приказано на слици под редним бројем 7, доступној као прилог на крају рада.

Радни екран је подељен на три дела:

1. **Инфо део** који показује датум, број седнице, затим у централном делу броје текуће тачке дневног реда седнице и са десне стране параметар укупног времена за излагања за све учесника 30/60 минута зависно од типа тачке

---

⁵⁴ Видети Сliku 8.

⁵⁵ Full screen mode то јесте, режим пуног екрана као на слици 9

дневног реда. У крајњем десном углу налази се дугме за прелаз на следећу тачку и дугме за завршетак рада.

2. Централни део прозора заузима списак учесника/одборничких група као и преостало време за расправу. Ту се и налази командни део конзоле за мерење времена – кликом на дугме СТАРТ поред имена одборничке групе почиње одбројавање расположивог времена што се може видети на Слици 3 у делу у коме се налази бројчаник/тајмер. Када одборник заврши своје излагање, оператер активира дугме СТОП чиме се прекида одбројавање времена а поред имена одборничке групе/самосталног одборника приказује се преостало време за ту одборничку групу, што се такође може видети на слици 3. Једна одборничка група може имати више излагања, а систем уредно бележи искоришћено време и одузима га од укупног времена предвиђеног за ту одборничку групу.

3. Тајмер се налази у доњем делу прозора и приказује следеће податке: која одборничка груп/самостални одборника тренутно има излагање, тренутно трајање излагања – тајмер броји уназад од времена додељеног за излагање. На примеру на слици 3, почетно време излагања за целу одборничку групу износи 3 минута јер она броји 3 одборника. Тајмер се почетком излагања покреће и броји уназад. Када тајмер стигне до нуле, апликација се оглашава се звучним сигналом којим се председавајућем Скупштине сигнализира да је истекло време за излагање. У доњем десном углу апликације, приказан је остатак укупног времена за ту тачку и ту тајмер одбројава од 30 или 60 минута. Ради додатног појашњења приложен је изглед активiranог тајмера, доступан на слици број 8.

Такође, поред стандардних излагања по тачкама дневног реда, учесници седнице имају право и на излагања у виде **реплике, приговора или одборничког питања**. Ове опције је могуће активирати тек када је било који учесник седнице започео своје излагање и активирају се кликом на одговарајуће дугме. Предвиђено време за овакав тип излагања је 2 минута и не одузима се од укупног времена предвиђеног за излагање одборничке групе/самосталног одборника. Пример радног екрана са овим активираним опцијама може се видети на слици 11, док је на слици 12 приказ радног екрана током излагања одборника где се у тајмер делу јасно види да је излагање везано за реплику. Одбројавање код оваквих типова излагања почиње од нуле и звучни сигнал се оглашава након истека два минута. Додатни типови излагања су приказани на слици под редним

бројем 8, док је приказ самог излагања реплике приказан на слици број 9, доступним за преглед у прилогу на крају рада.

Након завршетка рада седнице и завршетка излагања свих учесника у расправи, покреће се дугме „ЗАВРШИ СЕДНИЦУ“ чиме се аутоматски генерише дневник излагања целе скупштинске седнице из кога се јасно види време излагања сваке одборничке групе / самосталног одборника по свакој тачки дневног реда. Дневник / лог се генерише у виду Ексел фајла и могуће га је снимити на локацију на диску по жељи. Дневник је приказан на слици број 11.

Предности електронског система евиденције расположивог времена за излагање одборника СО Сокобања су следећи:

- постигнуто је ефикасно решење са ниском ценом коштања и експлатације;
- систем генерише дневнике о трајању излагања за сваку седницу СО Сокобања;
- систем је флексибилан и променљиви су сви параметри везани за будући рад и евентуалне промене Пословника.

Систем је у функцији већ више од три године и учесници седница СО Сокобања до сада нису имали примедби на његов рад.

На слици 12 може се видети место на коме се налази контролни екран апликације (Philips LED TV 42) у реалном раду.

VII ЗАКЉУЧАК

Главни циљ у целом демократском свету јесте да електронски парламент буде пријатељски настројен систем који ће бити у служби грађана, и која ће им омогућити учешће у демократским процесима и доступност ажурних података од јавног значаја. Земље из нашег региона су на самом дну лествице, из чега јасно закључујемо да је имплементација новитета у локалну самоуправу уско повезана са стањем у политичком систему, стабилношћу економије, односно самим нивоом развоја земље. Развијеније земље природно много брже и ефикасније спроводе и усвајају реформе на свим нивоима. Дакле, намеће се закључак да богате земље више и ефикасније примењују

нове технологије у локалној самоуправи док сиромашне земље каскају и имају озбиљне застоје и велике раскораке.

Према процени програма „Подршке владе Швајцарске развоју општина кроз унапређење доброг управљања и социјалне укључености SWISS PRO“ о стању електронске управе у јединицама локалне самоуправе у Републици Србији, указује се на различитост пласмана електронске управе по регионима, и да су јединице локалне самоуправе из региона Београда најуспешније. Такође, према истом истраживању према подацима из Глобалног индекса отворених података за 2016. годину, за 94 земље, Република Србија је котирана на 41. месту.⁵⁶

Финансијска улагања на нивоу Европске Уније као и на нивоу Републике Србије, како из приступних европских фондова, тако и из самих буџета, су веома висока. С обзиром да је један од кључних циљева е скупштине да направи уштеду како у времену проведеном на обављању свакодневних задатака службеника локалне самоуправе, тако и на канцеларијском материјалу и сервисирању опреме попут штампача, висока улагања су итекако оправдана.

Република Србија се последњих година посветила модернизацији и транспарентности рада скупштина локалних самоуправа. Спроведене су многе реформе, али могућност да скупштина локалне самоуправе функционише на независан и ефикасан начин је главни циљ спроведене реформе. Децентрализација је други циљ спроведене реформе ка модерној и „лакшој“ е-скупштини. Једном уведене реформе не смеју да стану јер се свет информационе технологије веома брзо мења и потребно је стручно и компететно особље које ће пратити и спроводити реформе и уводити нове трендове.

Мастер рад на тему „Употреба информационо-комуникационе технологије у раду скупштина јединица локалне самоуправе“ показује како дигитална технологија и информациони системи унапређују и поспешују рад скупштине на локалном нивоу, и истиче значај и бенефите електронске скупштине. Начин унапређења на нивоу локалне самоуправе се спроводи кроз имплементацију савремених информационо-комуникационих технологија и кроз свеопшту модернизацију.

---

⁵⁶ Ибид, стр 4.

Увођење и употреба информационо комуникационих технологија у раду скупштина јединица локалне самоуправе је нужна реформа која је омогућила ефикаснији рад скупштине и дала очекиване резултате у виду унапређења рада, финансијских уштеда и транспарентнијег рад посланика. Увођењем савремених информационо-комуникационих технологија у рад скупштина јединица локалне самоуправе модернизује се рад, и смањује се употреба људских и материјалних ресурса.

Прилагођавање савременим токовима пословања, електронска скупштина донела је добробит на више нивоа, а првенствено се захваљујући централизованом бази података и брзини експлоатисања исте скраћује време потребно да се донесе и изврши одлука у раду по питању било које тачке дневног реда скупштине локалне самоуправе. Брзином преноса као и обраде података се време скраћује а ефикасност повећава.

Употреба информационо-комуникационих технологија у раду скупштина јединица локалне самоуправе представља електронско управљање документима у информационом систему скупштина јединица локалне самоуправе, њихово креирање, прегледање, мењање, као и завођење.

Повећавањем продуктивности у раду скупштине, смањује се време доношења одлука и послова који из одлука произилазе, и самим тим се смањују и потребни ресурси за завршавање послова. Обезбеђење ажурности свих токова и процеса, повећава ефикасност и транспарентност, и побољшава поузданост рада. Сви ови циљеви постижу се коришћењем информационо-комуникационе технологије јер су брзина и правременост основне карактеристике савремених информациононих система.

Рад је доказао основну хипотезу рада да је употреба информационо комуникационих технологија у раду скупштина јединица локалне самоуправе средство за унапређење ефикасности и ефективности рада и да омогућује повећање транспарентности и сарадње између свих учесника у ланцу комуникације.

Како је интернет технологија нешто што се много брзо развија, важно је да се изгради капацитет и да се озбиљно и посвећено ради на образовању и усавршавању људи запослених у локалној самоуправи.

Мастер рад заступа тезу да увођење савремених информационо-комуникационих технологија у рад скупштине локалне самоуправе доноси добробит како на микронивоу, грађанима локалне самоуправе, тако и на макронивоу Влади Републике Србије, и како је економски развој локалне самоуправе у директној корелацији са

успехом примењених савремених информационо–комуникационих технологија у органима управљања.

Швајцарска у партнерству са канцеларијом УНДП-а подржава развој парламената у Србији и активно учествује у њиховом оснаживању увођењем нових технологија и повећањем транспарентности и ефикасности рада кроз софтвер е парламента који је објединио мултимедијални, конференцијски и информациони систем у један систем и заокружио читав ток електронске документације.

Електронске скупштине у Републици Србији, у скупштинама градова Ниш, Лесковац, Панчево, Нови Пазар и Нови Сад дале су очекиване резултате у виду ефикасног и транспарентног рада скупштине тј. транспарентнијег рада посланика. Такав систем је омогућио грађанима да прате читав ток доношења закона, да знају на који начин парламент ради и на који начин доноси одлуке. Такође, систем је омогућио побољшање рада и одлучивања одборника, а остварена је и изузетна уштеда у штампању материјала. Електронска скупштина омогућује транспарентније седнице, извештаје и електронску документацију свим одборницима, као и трајно снимљену документацију на хардверским и софтверским решењима која су имплементирана о овом систему.

Заједничке карактеристике свих електронских скупштина јесу ефикасност, доступност, једноставност употребе, ниска цена експлоатације и сама безбедност и одржавање система.

Систем је корисницима на располагању 24 часа дневно, неприкидно, у задовољавајућој брзини, без да користи сувише захтевне хардварске ресурсе. Систем је доступан на свим електронским уређајима који су доступни корисницима, који путем апликација које раде преко интернета, омогућавају рад одборницима, већницима, руководиоцима и пратећим службама локалне самоуправе и постају портал за преношење информација.⁵⁷

Општи закључак јесте да је примена информационо-комуникационих технологија у раду скупштина јединица локалне самоуправе, допринела повећању транспарентности и ефикасности рада скупштине, и постизања значајних уштеда у организацији и раду, а све с циљем побољшања услуге и испуњења сврхе кључног органа локалне самоуправе,

---

⁵⁷ П. Димитријевић, Основе менаџмента јавне управе, Ниш, 2018, стр. 171.

скупштине. Самим тим повећано је и поверење грађана, јер су сада ажурније информисани.

Пример добре праксе јесте реализација и имплементација Пројекта “Електронско управљање и дистрибуција докумената Скупштине општине Сокобања”. Овај пројекат дао је очекиване резултате у виду унапређења рада и смањења трошкова Скупштине општине Сокобања. Пројектом је омогућена дигитализација докумената везаних за рад Скупштине општине Сокобања и њихову дистрибуцију кроз „Cloud” информациони систем одборницима, руководиоцима, стручним и пратећим службама. Испуњени су сви услови за функционисање система, као што су: безбедност система, једноставност употребе, ниска цена експлоатације и одржавања система, као и ефикасност и доступност. Обједињавањем мултимедијалног, конференцијског и информационог система, заокружен је читав ток електронске документације Скупштине општине Сокобања. За потребе Пројекта набављени су приступни мобилни уређаји, услуге и ИТ инфраструктуре за одржавање и рад система. Таблет рачунари су персонализовани и подешени тако да корисници уз помоћ својих приступних параметра могу у сваком тренутку, на било којој локацији уз помоћ информационог “Cloud” система да приступе истом, и прегледају, преузимају или штампају документацију, али је не могу мењати или брисати, чиме се чува аутентичност и веродостојност скупштинског материјала општине Сокобања.

Значај истраживања у раду је значајан за младе генерације како у раду у локалној самоуправи тако и на почетном нивоу током студија и истраживања у научне сврхе. Посебан значај и тежину даје конкретно анкетирање градских већника и анализа спроведене анкете из реалног примера у Скупштини општине Сокобања, на основу које имамо резултат који каже да већина корисника, е-скупштину“ сматра корисном и јасном, пре свега јер није фражилна, већ дугорочно самоодржива, ефикасна и економична. Мали проценат анкетираних се негативно изјаснио, носећи се мишљу да се нису довољно консолидовали са системом „е-Скупштине” општине Сокобања.

Мастер рад на тему „Употреба информационо-комуникационих технологија у раду скупштина јединица локалне самоуправе” детаљно описује процес увођења и примене електронске скупштине, и представља ефикасан, а лако применљив модул о имплементацији и коришћењу система електронске доставе скупштинског материјала.

Приказани су и сви актуелни изазови и проблеми у функционисању јавне управе у локалној самоуправи и дате су смернице у складу са пројектним истраживањима у овој области. Као највећи изазов представљен је слаб развој е Управе и е Парламента у руралним, сиромашним општинама Републике Србије, где су дигитална писменост и инфраструктура које претходи е Управи и е Парламенту на врло незавидном нивоу. Подвучено је да је инфраструктура важна али да је много значајнији ресурс знање и спремност младих и старијих људи на усавршавање током службе у органима локалне самоуправе.

Као основни закључак намеће се добробит примене савремених информационо – комуникационих технологија у органима локалне самоуправе, јер уз њих ови органи постају брз, ефикасан и поуздан сервис демократског друштва.

XI ЛИТЕРАТУРА

1. Ardielli Eva, Halásková Martina, Assesment of e – government in EU countries, VŠB-Technical University of Ostrava, Article, January 2015, страница 4, преузето 18.05.2020. https://www.researchgate.net/publication/304889784_Assessment_of_E-government_in_EU_countries;
2. Бранко Латинковић, Електронско пословање, Бања Лука, 2007;
3. Вучетић Дејан, Локална самоуправа у Енглеској са освртом на примену информационе технологије: магистарска теза. Ниш, 2007.- 226 листова: 30цм;
4. Димитријевић Предраг, Основи менаџмента јавне управе, Ниш 2018;
5. Димитријевић Предраг, Право информационе технологије, Ниш, 2012;
6. Димитријевић Предраг и Вучетић Дејан, Систем локалне самоуправе, Београд: Службени гласник, 2011. (ИСБН 978-86-519-0947-7);
7. Европска повеља о локалној самоуправи, Стразбур, 15. октобар 1985., Службени Гласник РС- Међународни уговори", 70/2007; преузето 17.05.2020. <http://mduls.gov.rs/wp-content/uploads/Zakon-o-potvrdjivanju-Evr-Povelje-o-LS.pdf> ;
8. EU eGovernment Action Plan 2016-2020, Accelerating the digital transformation of government, Brussels, 19.4.2016, COM (2016) 179 final, страница 2, преузето 18.05.2020. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/communication-eu-egovernment-action-plan-2016-2020-accelerating-digital-transformation> ;
9. Ђорђевић Снежана, „Локална самоуправа”, „Одборник и скупштина општине”, „Рад скупштине општине”, „Улога скупштине у планирању развоја општине” и у зборнику „Водич за одборнике градских и општинских скупштина”, СКГО. ОСЦЕ, open societu Institute, Београд 2004;
10. Ђорђевић Снежана у коауторству са проф. Др. Дамјановић Мијат, „Изазови модерној управи и управљању”, Ташпринт, Београд, 1995;
11. Матић Петар, Мировић Јанковић Александра, “Локална самоуправа у контексту модернизације“, Институт за политичке студије, Београд, ПОЛИТИЧКА

- РЕВИЈА, Година (XXIII) X, vol=29, Бр. 3 / 2011., преузето 17.05.2020.; <http://www.ips.ac.rs/publications/lokalna-samouprava-u-kontekstu-modernizacije/>;
12. Миленковић Дејан, Јавна управа, ФПН Чигоја штампа, Београд, 2013;
  13. Милосављевић Богољуб, Систем локалне самоуправе у Србији – друго измењено и допуњено издање, Стална конференција градова и општина, Београд, 2009, стр1. , преузето 18.05.2020. http://www.skgo.org/storage/app/uploads/public/152/095/832/1520958325_Sistem_lokalne_samouprave_u_Srbiji_66003.pdf ;
  14. Practicing E-Government: A Global Perspective, March 2005;
  15. Пројекат рачунарске е-едукације са слободним приступом, преузето 16.05.2020., www.ITdesk.info ;
  16. План за 2020. годину са извештајем за 2019. годину о реализованим приоритетним циљевима и активностима органа државне управе и служби Владе за унапређење ИТ сектора у Србији, преузето 17.05.2020. <https://www.srbija.gov.rs/extfile/sr/448737/plan-za-2020-sa-izvestajem-za-2019.pdf> ;
  17. Препознати резултати Србије на путу дигиталне трансформације, преузето 18.05.2020. <http://arhiva.ite.gov.rs/arhiva-aktuelnosti-septembar-2018.php>;
  18. Политика и стандарди за коришћење информационо-комуникационих технологија у покрајинским општинским институцијама АП Војводине, Уговор бр. 0601-207/71 од 13. децембра 2005. Године , Програм привредног развоја Војводине, преузето 18.05.2020. http://www.uprava.vojvodina.gov.rs/SEKRETARIJATI/evojvodina/Politika_i_standardi.pdf ;
  19. Процена стања електронске управе у јединицама локалне самоуправе, SWISS PRO индекс развоја еУправе, Април 2019; преузето 18.05.2020. https://swisspro.org.rs/uploads/files/147-555-sp_rezime_procena_statusa_euprave_u_jls_final.pdf ;
  20. Подршка приликом успостављања јединственог управног места јединицама локалне самоуправе и градским општинама; преузето 19.05.2020. <http://mduls.gov.rs/projekti-i-programi/uspostavljanja-jedinstvenog-upravnog-mesta-jedinicama-lokalne-samouprave-i-gradskim-opstinama-2020-godina/?script=lat> ;
  21. Раденковић Божидар, Деспотовић-Зракић Маријана, Богдановић Зорица, Бараћ Душан, Лабус Александра, Електронско пословање, издање ФОН-а, Београд 2015, ИСБН 978-86-7680-304-0;
  22. др. Раде Станкић, Електронско пословање;
  23. Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године, преузето 16.05.2020. https://www.paragraf.rs/propisi/strategija_razvoja_informacionog_drustva_u_republici_srbiji.html ;
  24. 31. Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији, Службени Гласник РС, 9/14, 42/14 – исправка; преузето 17.05.2020. <http://www.mduls.gov.rs/doc/Strategija%20reforme%20javne%20uprave%20u%20Republici%20Srbiji.pdf> ;
  25. Shafritz Jay M, International encyclopedia of public policy and administration. Boulder : Westview Press, 1998;
  26. Стратегија развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2015-2018. Године и акциони план за спровођење стратегије за период од 2015 - 2016. године; преузето 17.05.2020., <https://rsjp.gov.rs/upload/2015-10-02%20Strategija%20razvoja%20eUprave%20sa%20AP%202015-2018%20-%20FINA.pdf> ;

27. Закон о електронској управи, "Службени гласник РС", 27, 6. априла 2018.; преузето 19.05.2020. <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/zakon/2018/27/4/reg> ;
28. Закон о локалној самоуправи, Службени Гласник РС, 129/2007, 83/2014 – Др. закон, 101/2016 – др. Закон и 47/2018; https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_lokalnoj_samoupravi.html ;
29. Женевска декларација о стварању информационог друштва; преузето 17.05.2020. www.mid.gov.me ;

XII ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА

1. Архива одлука Скупштине општине Сокобања;
2. Android WebView објашњење, преузето 16.05.2020., <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.google.android.webview&hl=sr> ;
3. Дропбокс; преузето 16.05.2020. <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Dropboks> ;
4. Linux cloud ssd, преузето 17.05.2020. <https://www.eunethosting.com/sta-je-cloud> ;
5. О дропбоксу, преузето 16.05.2020., <https://www.dropbox.com/> ;
6. О дропбоксу, преузето 16.05.2020. <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Dropboks>
7. О андроид софтверској компоненти, преузето 16.05.2020., <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.google.android.webview&hl=sr> ;
8. Приказ лог ин странице дропбокс сервиса; преузето 16.05.2020. <https://www.dropbox.com/> ;
9. Град Нови Пазар међу првима у Србији увео електронску Скупштину, преузето 21.06.2021. <https://indeksonline.rs/2018/12/grad-novi-pazar-medu-prvim-u-srbiji-uveo-elektronsku-skupstinu/> ;
10. Град Нови Пазар, преузето 21.06.2020. <http://www.eskupstina.novipazar.rs/> ;
11. Уведен електронски парламент у Скупштини Града Лесковца, преузето 21.06.2020., <https://www.rs.undp.org/content/serbia/sr/home/presscenter/articles/2018/e-parliament-introduced-in-the-leskovac-city-assembly--.html> ;
12. Град Лесковац званична презентација, <https://www.gradleskovac.org/> ;
13. Представљен нови информациони систем електронског вођења седнице Скупштине града, преузето 21.06.2020. <https://skupstina.novisad.rs/2017/06/16/predstavljen-novi-informacioni-sistem-elektronskog-vodjenja-sednice-skupstine-grada/> ;
14. Скупштина града Новог Сада, преузето 21.06.2020. <https://skupstina.novisad.rs/> ;
15. Ниш добио е парламент, преузето 21.06.2020. <https://jugpress.com/nis-dobio-e-parlament/> ;
16. Скупштина града Ниша, <http://www.gu.ni.rs/skupstina-grada-nisa/> ;
17. Е Парламент представљен у Панчеву, преузето <https://vojvodinainfo.rs/e-parlament-predstavljen-je-u-pancevu/> ;
18. Званична презентација града Панчева, <http://www.pancevo.rs/lokalna-samouprava/skupstina/> ;
19. Скупштина Војводине увела е Парламент и најавила транспарентнији рад, преузето 21.06.2020. <https://www.021.rs/story/Info/Vojvodina/235414/FOTO-Skupstina-Vojvodine-uvela-e-parlament-i-najavila-transparentniji-rad.html> ;
20. Правилник о имплементацији система електронске доставе скупштинског материјала општине Сокобања, електронска Скупштина, ОУ Сокобања, 2015. Године;

**УПОТРЕБА ИНФОРМАЦИОНО - КОМУНИКАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА У РАДУ
СКУПШТИНА ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ**

VIII САЖЕТАК

Мастер рад на тему Употреба информационо – комуникационих технологија у раду скупштина јединица локалне самоуправе је приказ једне значајне реформе у Републици Србији. Као земља у дугој транзицији након незавидниг историјског бремена, бројних ратова, како значајног учесника у великим светским ратовима, тако и актера крвавих наационалних ратова на сопственој територији, Република Србија у последњих неколико година убрзано напредује ка европском путу и ка јачању демократије. У свему томе, значајан је приступ реформама и прихватањима пракси из развијеног света. Анализом реформе у органима јавне управе на нивоу локалне самоуправе, дат је значај основи једног друштва, а то је однос и приступ власти ка својим грађанима. Применом нових информационо – комуникационих технологија у јавној управи, ратификовањем значајних међународних докумената из области јавне управе и доношењем низа закона, Република Србија је почела са применом електронске управе у својим органима. Овом применом и озбиљнијим приступом јавним сервисима који служе грађанима, долази се до ефикасније и успешније управе и до задовољних грађана. Након смањења бирократских процедура, и увођењем електронских портала и електронских докумената, остављено је значајно време да се државни службеници баве својим послом и да буду на услузи грађана који су их изабрали за своје представнике у власти. Са новим пројектима и додатним улагањима у овој области, улаже се велика нада да ће се превазићи све препреке и изазови у свакодневној употреби нових технологија. Упоредном анализом развоја е Управе у Европској Унији, закључено је да није Република Србија ништа другачија од остатка света. Као значајан чинилац у примени и развоју нових информационо – комуникационих технологија показала се економска развијеност земаља, када посматрамо земље чланице Европске Уније, и градова када посматрамо градове и општине у Републици Србији. Нижи економски развој повлачи за собом нижу дигиталну писменост и слабо развијену инфраструктуру неопходну за примену нових информационо – комуникационих технологија. Детаљно је анализирана примена е Управе у државном органу Скупштине општине Сокобања и

на основу анализе закључене предности и позитивни резултати исте. Више е Управе, више времена за грађане, створиће здраво демократско управљање од локалног до врховног нивоа државне власти, а грађани ће имати поверења у своје представнике власти и у државне институције.

Кључне речи: е Парламент, е Управа, локална самоуправа, информационо-комуникационе технологије, реформе, демократско управљање

Aleksandra Jakovljević

USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE WORK
OF ASSEMBLIES OF LOCAL SELF-GOVERNMENT UNITS

IX ABSTRACT

Master thesis about use of information and communication technologies in the work of the Assembly of Local Self - Government Units is a review of a significant reform in the Republic of Serbia. As a country in a long transition after an unenviable historical burden, numerous wars, both a significant participant in the great world wars and actors of bloody national wars on its own territory, the Republic of Serbia has been rapidly advancing towards the European path and strengthening democracy. In all this, the approach to reforms and acceptance of practices from the developed world is significant. The analysis of the reform in public administration bodies at the level of local self-government has given importance to the basis of a society, and that is the attitude and approach of the government towards its citizens. By applying new information and communication technologies in public administration, ratifying important international documents in the field of public administration and passing a series of laws, the Republic of Serbia has started with the application of electronic administration in its bodies. This application and a more serious approach to public services that serve the citizens leads to a more efficient and successful administration and satisfied citizens. After the reduction of bureaucratic procedures, and the introduction of electronic portals and electronic documents, significant time was left for civil servants to do their job and to be at the service of the citizens who elected them as their representatives in government. With new projects and additional investments in this area, great hope is placed

that all obstacles and challenges in the daily use of new technologies will be overcome. A comparative analysis of the development of the Administration in the European Union, concluded that the Republic of Serbia is no different from the rest of the world. An important factor in the application and development of new information and communication technologies has been the economic development of countries, when we look at the member states of the European Union, and cities when we look at cities and municipalities in the Republic of Serbia. Lower economic development entails lower digital literacy and poorly developed infrastructure necessary for the application of new information and communication technologies. The application of the e Administration in the state body of the Municipal Assembly of Sokobanja was analyzed in detail and based on the analysis of the concluded advantages and positive results of the same. More web administration, more time for citizens, will create good democratic governance from the local to the top level of state government, and citizens will have confidence in their government representatives and state institutions.

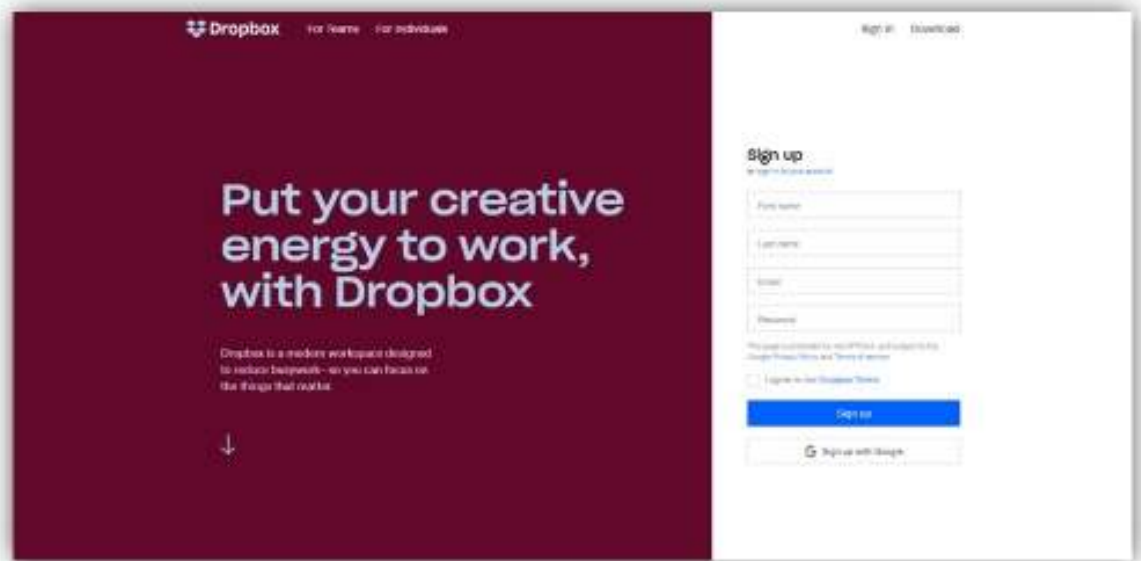
Key words: e Government, e Public Administration, local self-government, information and communication technologies, reforms, democratic governance

X БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Александра Јаковљевић је рођена 27.01.1988 године у општини Висп, Швајцарска. Основну школу и гимназију завршила је у Књажевцу са одличним успехом. Након завршетка средње школе, 2007. године, уписује основне академске студије на Факултету политичких наука у Београду, смер међународни односи. Као приправник је радила шест месеци на Сокобањској телевизији на пословима новинара и шест месеци као приправник у општинској управи општине Сокобања где је стекла значајна искуства током обуке у писарници и архиви по питању процедура и управљања документацијом. Током радова на пословима категоризације објеката, у кабинету Председника општине имала је прилику да примени стечено знање о јавној управи у систему локалне самоуправе. Након завршног приправничког стажа, остаје још годину дана у општинској управи као члан пројектног тима одељења за локални и економски развој општине Сокобања, на пројекту „Support for the future“ - GIZ. У међувремену, ради као модератор на конференцијама у организацији општине Сокобања. 2017. године уписује мастер студије на Правном факултету у Нишу, јавно-правни смер. Положила је све испите предвиђене наставним планом и програмом судија, и пријавила тему мастер рада „Употреба информационо - комуникационих технологија у раду скупштина јединица локалне самоуправе”. Говори енглески и немачки језик.

ПРИЛОГ 1 – фотографије

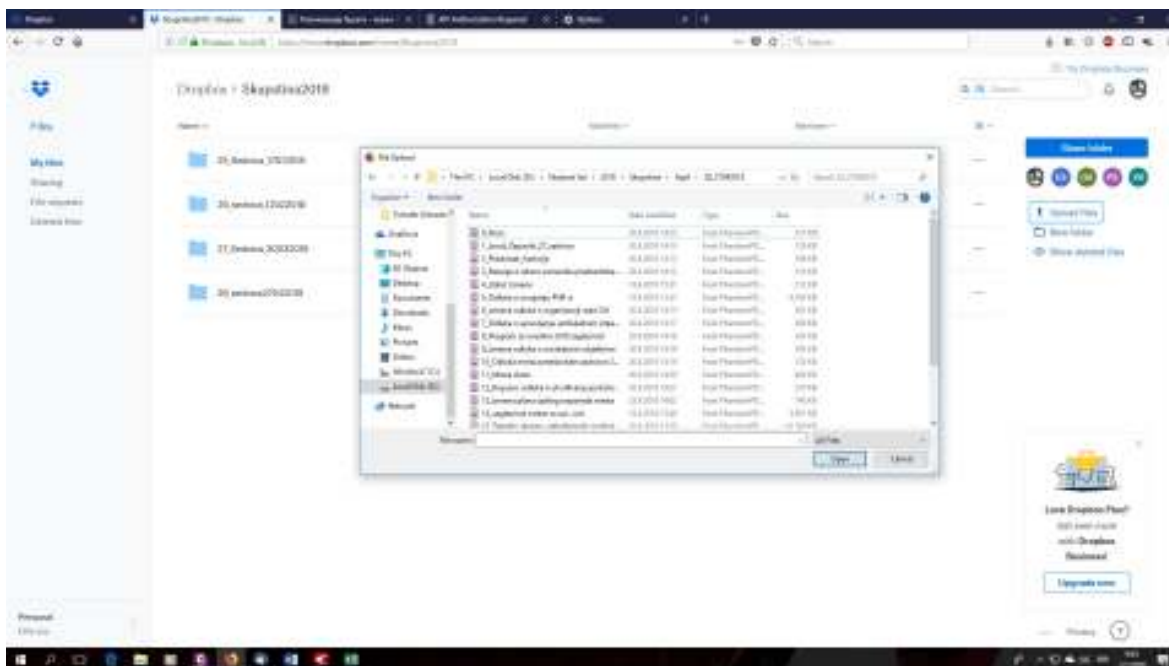

Слика 1 - Приказ лог ин странице друпбокс сервиса

The image shows a screenshot of a Windows File Explorer window. The address bar indicates the path "This PC > Local Disk (C:) > Desktop > 2018 > Skupština > April > 20170405". The main area displays a table of files and folders with columns for Name, Date modified, Type, and Size. The files are listed as follows:

Name	Date modified	Type	Size
8.Povj	25.4.2018 14:25	Fast Photo/Sync	257 KB
1. Izvještaj_Dopravak_27. Listopad	25.4.2018 14:19	Fast Photo/Sync	729 KB
2. Predstavak funkcije	25.4.2018 14:12	Fast Photo/Sync	389 KB
3. Izjava o izboru zamjenika predsjednika skupštine	25.4.2018 14:11	Fast Photo/Sync	228 KB
4. Izjavitelj izjava	19.4.2018 13:37	Fast Photo/Sync	228 KB
3. Odluka o izvanrednoj PZO-u	19.4.2018 13:37	Fast Photo/Sync	6780 KB
6. Izjava o odluci o teritoriji iz reda OJ	25.4.2018 14:11	Fast Photo/Sync	391 KB
7. Odluka o izvršenju arbitražnih odluka	25.4.2018 14:11	Fast Photo/Sync	489 KB
8. Program izvanredne 2018. godine	25.4.2018 14:15	Fast Photo/Sync	241 KB
3. Izjava o odluci o izvršenju arbitražnih odluka	25.4.2018 14:15	Fast Photo/Sync	292 KB
10. Odluka o izvršenju arbitražnih odluka	25.4.2018 14:15	Fast Photo/Sync	109 KB
11. Mirova izjava	25.4.2018 14:15	Fast Photo/Sync	484 KB
12. Izjava o odluci o izvršenju arbitražnih odluka	25.4.2018 14:17	Fast Photo/Sync	109 KB
13. Izjava o odluci o izvršenju arbitražnih odluka	25.4.2018 14:17	Fast Photo/Sync	109 KB
14. Izjava o odluci o izvršenju arbitražnih odluka	14.4.2018 11:48	Fast Photo/Sync	9711 KB
15. Izjava o odluci o izvršenju arbitražnih odluka	25.4.2018 13:38	Fast Photo/Sync	3828 KB
16. Izjava o odluci o izvršenju arbitražnih odluka	19.4.2018 12:48	Fast Photo/Sync	14491 KB
17. Izjava o odluci o izvršenju arbitražnih odluka	25.4.2018 14:30	Fast Photo/Sync	9392 KB
18. Izjava o odluci o izvršenju arbitražnih odluka	25.4.2018 14:34	Fast Photo/Sync	228 KB
19. Izjava o odluci o izvršenju arbitražnih odluka	25.4.2018 14:44	Fast Photo/Sync	397 KB
20. Izjava o odluci o izvršenju arbitražnih odluka	25.4.2018 14:59	Fast Photo/Sync	489 KB

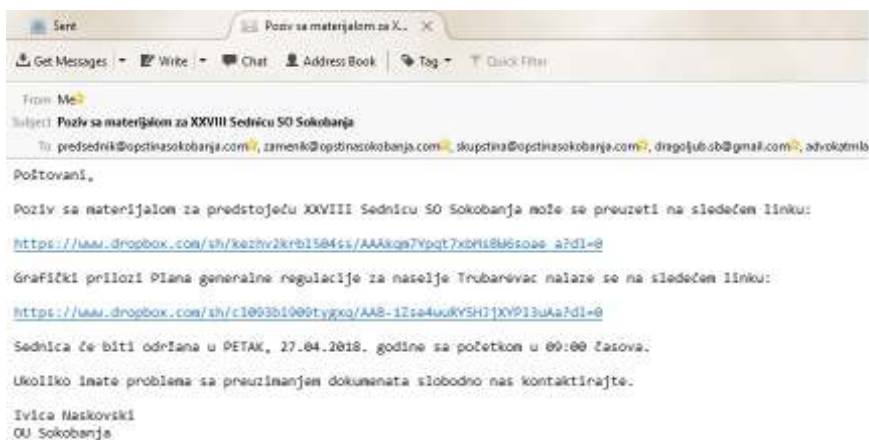
Слика 2 - Приказ класификације и чувања докумената са састанка скупштине општине Сокобања. Преузето из архиве скупштине.

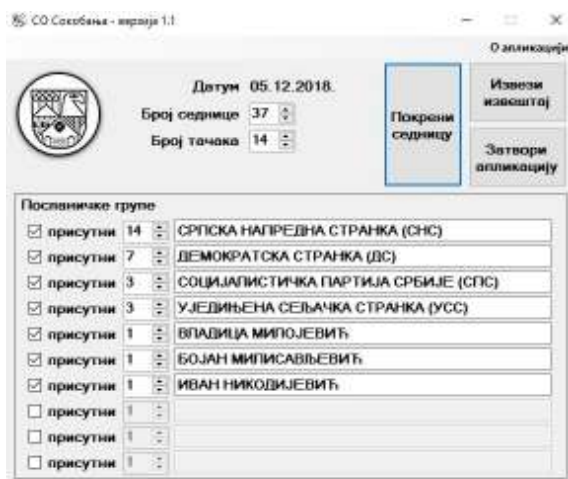
Слика 3. Приказ фолдера на Клауду. Преузето из архиве Дропбокса скупштине општине Сокобања.

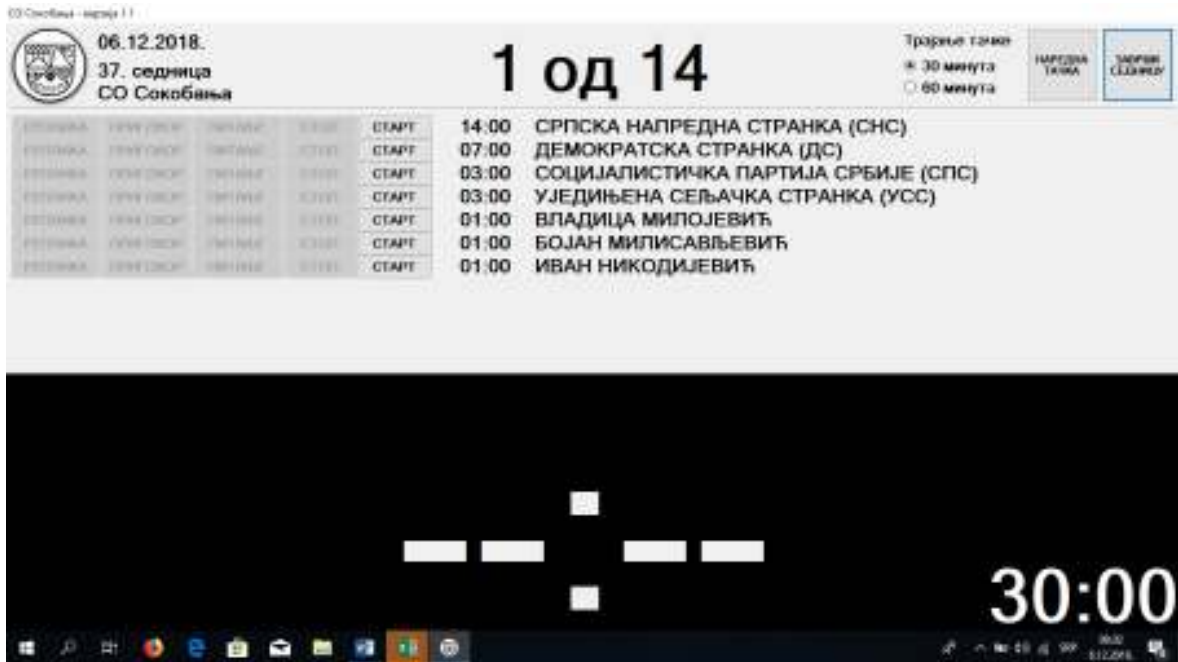
Слика 4. Приказ докумената у апликацији. Преузето са Дропбокс сервиса општине Сокобања.

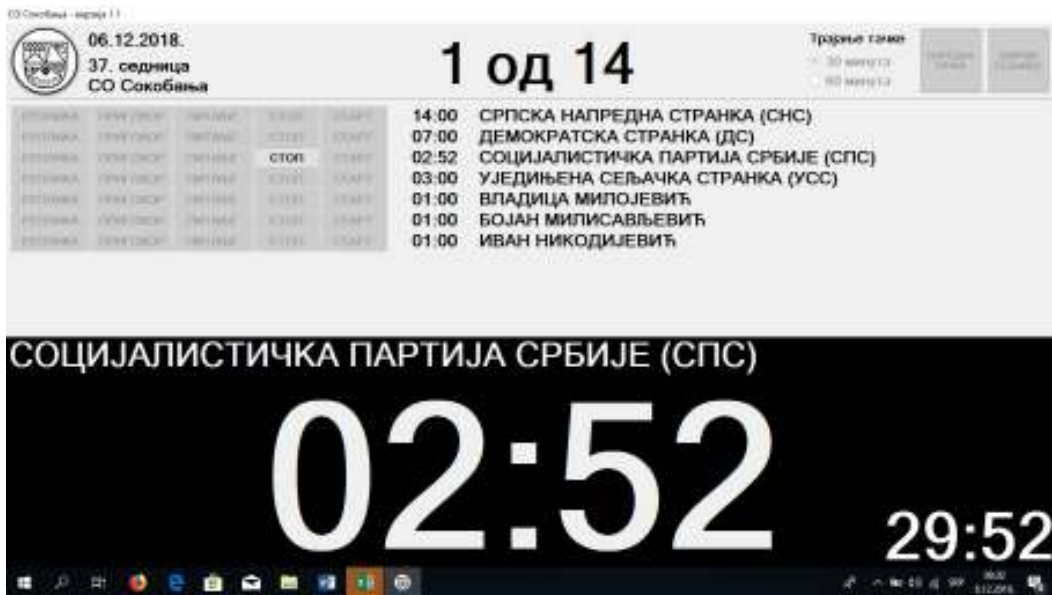
Слика 5. Приказ позива за седницу. Преузето са е маила општине Сокобања.

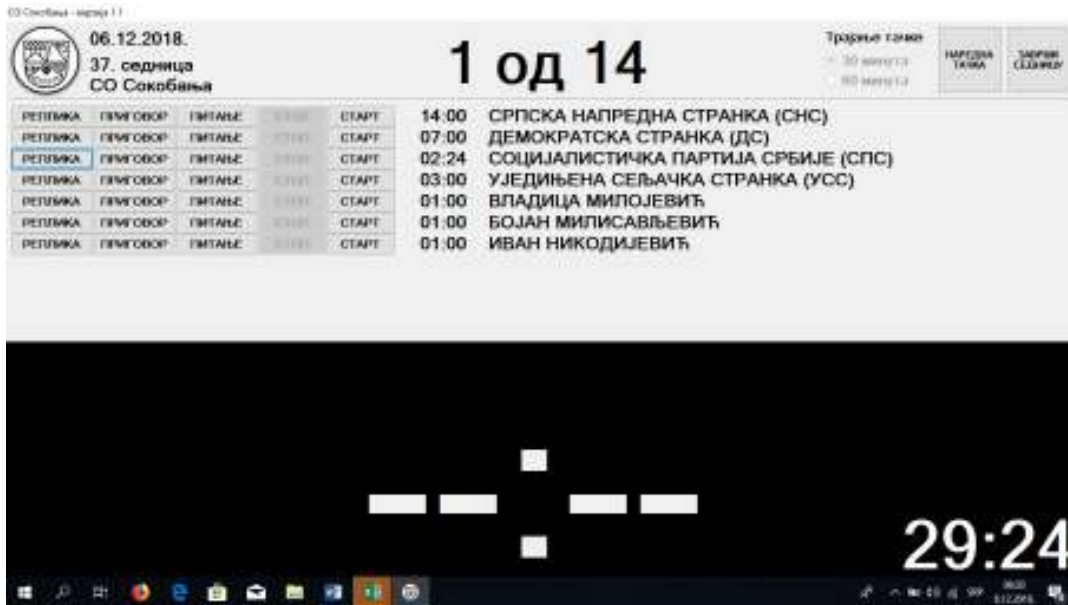
Слика 6. Унос улазних параметара апликације. Преузето са система скупштине општине Сокобања

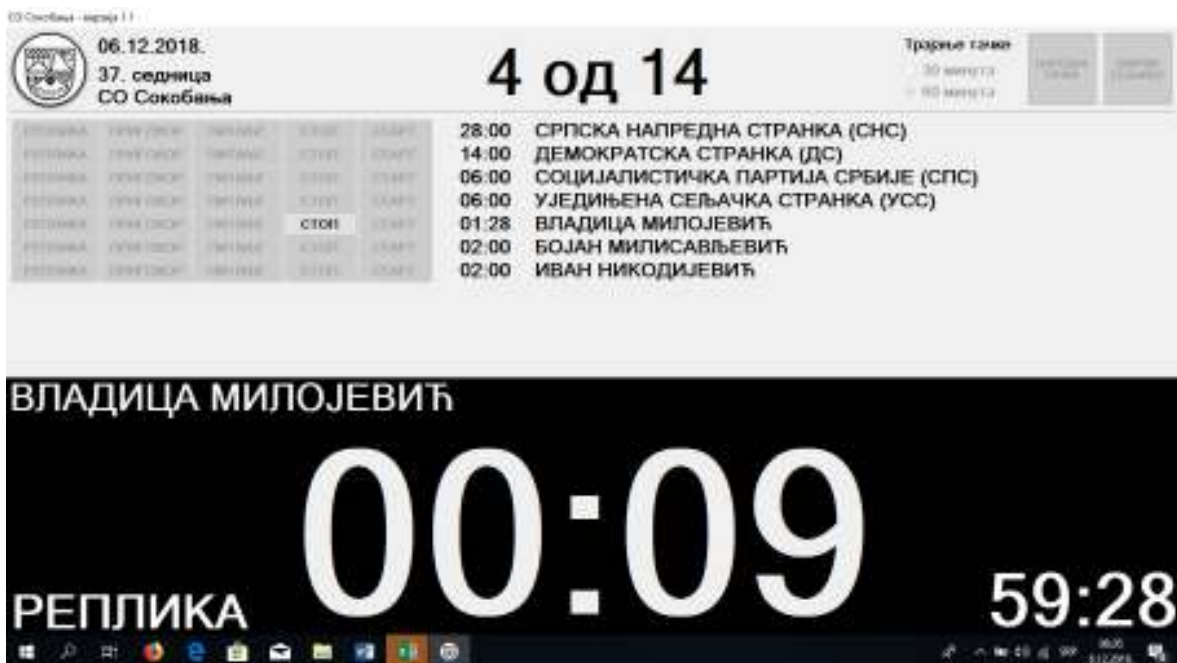
Слика 7. Радни екран апликације. Преузето са система скупштине општине Сокобања.

Слика 8. Изглед активираниог тајмера. Преузето са система скупштине општине Сокобања

Слика 9. Додатни типови излагања – реплика, приговор и питање. Слика12. Приказ излагања реплике Преузето са система скупштине општине Сокобања

Слика 10. Дневник евиденције излагања скупштинске седнице. Преузето са система скупштине општине Сокобања

Тема	Има променили статус	Успешно време излагања	Време расправе	Тренирање дискусија	Број полицаја присутних	Тренирање полицаја присутних	Број полицаја одсутних	Тренирање полицаја одсутних
1 СРПСКА НАПОДНА СТРАНА (СНС)		08:00			0	00:00	0	0
2 ДЕМОКРАТИКА СТРАНА (ДС)		08:47			0	00:00	0	0
3 СОЦИЈАЛИСТИЧКА ПАРТИЈА СРБИЈЕ (СПС)		09:57			0	00:00	0	0
1 УЈЕДИНЕНА СРПСКА СТРАНА (УС)		08:00			0	00:00	0	0
1 БРАТРА МИЛОСЕВИЋ		08:00			0	00:00	0	0
1 БОЖИ МИХАЈЛОВИЋ		08:00			0	00:00	0	0
1 ИВАН МИЛОСЕВИЋ		08:00			0	00:00	0	0
2 СРПСКА НАПОДНА СТРАНА (СНС)		08:00			0	00:00	0	0
2 ДЕМОКРАТИКА СТРАНА (ДС)		08:00			0	00:00	0	0
2 СОЦИЈАЛИСТИЧКА ПАРТИЈА СРБИЈЕ (СПС)		08:00			0	00:00	0	0
2 УЈЕДИНЕНА СРПСКА СТРАНА (УС)		08:00			0	00:00	0	0
2 БРАТРА МИЛОСЕВИЋ		08:00			0	00:00	0	0
2 БОЖИ МИХАЈЛОВИЋ		08:00			0	00:00	0	0
2 ИВАН МИЛОСЕВИЋ		08:00			0	00:00	0	0
3 СРПСКА НАПОДНА СТРАНА (СНС)		08:00			0	00:00	0	0
3 ДЕМОКРАТИКА СТРАНА (ДС)		08:00			0	00:00	0	0
3 СОЦИЈАЛИСТИЧКА ПАРТИЈА СРБИЈЕ (СПС)		08:00			0	00:00	0	0
3 УЈЕДИНЕНА СРПСКА СТРАНА (УС)		08:00			0	00:00	0	0
3 БРАТРА МИЛОСЕВИЋ		08:00			0	00:00	0	0

Слика 11. Дневник излагања

Слика 12. Седница СО Сокобања – приказ контролне конзоле на заседању Скупштине (у левом делу фотографије). Преузето из архиве скупштине општине Сокобања